

ZPRAVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Září 2007

Ročník XVII

číslo 9

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Události měsíce

Sto padesát miliard pro životní prostředí	1
Operační program Životní prostředí zahajuje	2
Výběrové řízení MŽP na podporu projektů 2008.....	4
Zprávy ze správy životního prostředí	5

Rozhovor

Ing. Arch. Petr Štěpánek, Ph.D.: O odpovědnosti na prahu nejtěžších let	12
---	----

Analýzy, souhrny, komentáře

Evropská unie: Zasedání Rady pro životní prostředí	16
Evropská unie: Priority portugalského předsednictví	17
Ohrožené druhy: Volání divočiny z Haagu	18
Věda: Shrnutí základních znalostí o klimatických změnách	23
Biodiverzita: Invazní nepůvodní druhy versus Evropa	27
Ověřování emisí skleníkových plynů v ČR	30
CHKO Moravský kras aneb Jak jsme byli jeskyňáři.....	31

Tip

Mezinárodní den Dunaje	32
------------------------------	----

STO PADESÁT MILIARD PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Ministerstvo životního prostředí a Státní fond životního prostředí otevřely vybrané oblasti Operačního programu Životní prostředí, druhého největšího operačního programu České republiky, pro období 2007 – 2013. Program čerpá 18,4 % z 26,96 miliardy eur určených ze strukturálních fondů EU pro Českou republiku. Celkem OPŽP nabídne přes 5,2 miliardy eura, tj. cca 150 miliard Kč.

„Operační program Životní prostředí je obrovskou příležitostí pro ochranu a zlepšování životního prostředí v České republice. Jeho rozsah a vyčleněné prostředky jsou v historii České republiky ojedinělé a pravděpodobně se již nebudou opakovat,“ uvedl Martin Bursík, vicepremiér a ministr životního prostředí České republiky. „Díky včasnému zahájení věřím, že budeme při zhodnocování možností Operačního programu Životní prostředí úspěšní.“

Petr Štěpánek, ředitel Státního fondu životního prostředí, klade důraz na uživatelsky přátelský přístup k žadatelům: „Chceme být co nejbližší žadatelům, a proto jsme se rozhodli posílit regionální informační a poradenskou infrastrukturu. Žádosti se nově budou přijímat na krajích, naše stávající kanceláře v krajských městech přesuneme postupně do eurocenter. Připravujeme databázi akreditovaných poradců a síť regionálních poradenských a informačních míst a také spolupráci se subjekty, jejichž činnost s dotačními programy souvisí.“

Více informací o rozdělování peněz z Operačního programu Životní prostředí a obsáhlý rozhovor s ředitelem Státního fondu životního prostředí Petrem Štěpánkem najdete uvnitř tohoto čísla Zpravodaje.

*Z tiskových materiálů MŽP a SFŽP, vybráno a upraveno (red)
Foto archiv SFŽP*

Ministr životního prostředí Martin Bursík a ředitel Státního fondu životního prostředí Petr Štěpánek otevřeli dotační program.

OPERAČNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ ZAHAJUJE

Státní fond životního prostředí ČR zveřejnil 29. června 2007 první výzvu k předložení žádostí o dotace v rámci Operačního programu Životní prostředí. Žadatele o dotace čeká zrychlené proplácení nákladů, rozšíření uznatelných výdajů a zjednodušená administrativa vycházející ze zkušenosti z Operačního programu Infrastruktura. Pro první výzvu je připraveno téměř 20 miliard Kč. Žádosti bude možné podávat od 3. září do 26. října 2007. O úspěšnosti budou žadatelé vyrozuměni nejpozději do tří měsíců po ukončení příjmu žádostí.

Operační program Životní prostředí (OPŽP) je zaměřený na zlepšování kvality životního prostředí a tím i zdraví obyvatelstva. Přispívá ke zlepšování stavu ovzduší, vody i půdy, řeší problematiku odpadů a průmyslového znečištění, podporuje péči o krajinu a využívání obnovitelných zdrojů energie a budování infrastruktury pro environmentální osvětu. Operační program Životní prostředí předpokládá čerpání finanční podpory z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) a dále z prostředků Fondu soudržnosti (FS). Řídícím orgánem pro OPŽP je Ministerstvo životního prostředí ČR.

První výzva otevírá pět z celkem sedmi prioritních os. Zaměřuje se na ochranu vody a ovzduší, využití ob-

STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY

novitelných zdrojů energie (OZE), problematiku odpadů a starých ekologických zátěží a podporu environmentálního vzdělávání. První výzva je určena především pro žadatele z řad nepodnikatelských subjektů, jako jsou obce, města a kraje, příspěvkové organizace, obecně prospěšné organizace, občanská sdružení nebo církve.

Z prostředků Evropské unie bude v rámci první výzvy OPŽP dotována např. výstavba čistíren odpadních vod, stokových systémů, úpraven vody nebo přivaděčů a rozvodných sítí pitné vody. Subvencováno bude pořízení nízkoemisních spalovacích zdrojů nebo nově budovaných rozvodů centrálního zásobování tepla (CZT), výstavba a rekonstrukce centrálních a blokových kotelen a lokálních zdrojů tepla využívajících OZE; zvyšování účinnosti energetických systémů budov; rekonstrukce otopných soustav, využití bioodpadů, separace a svoz odpadů; zařízení na úpravu nebo využívání odpadů, rektifikace starých skládek; rekonstrukce environmentálních vzdělávacích center.

Další výzvy budou zveřejňovány postupně od podzimu tohoto roku.

MŽP a Státní fond životního prostředí (SFŽP) se rozhodly odstartovat Operační program Životní prostředí ještě před oficiálním schválením programového dokumentu ze strany Evropské komise. Důvodem je snaha poskytnout žadatelům dostatek času pro přípravu kvalitních projektů. „Finální schválení programového dokumentu Evropskou komisí očekáváme v průběhu září“, uvedl Martin Bursík.

Při přípravě OPŽP využilo ministerstvo a fond zkušenosti s administrací předchozího operačního programu, programů ISPA a Fondů soudržnosti a také Národních programů. SFŽP přitom patří k nejúspěšnějším subjektům v čerpání prostředků z evropských fondů. V uplynulých dvou letech se nejlépe dařilo využívat evropské peníze právě v rámci Operačního programu Infrastruktura 2004 až 2006.

OPŽP tak přináší řadu zjednodušení pro žadatele. Jde zejména o zrychlené financování projektů s platbami do třiceti dnů od předložení neuhrazených faktur, rozšíření způsobilých nákladů o projektovou dokumentaci či stavební dozor. Hranice projektů, které podléhají schválení Evropskou komisí se u Fondu soudržnosti posunula z 10 milionů eur na 25 milionů eur. To celý proces administrace žádostí samozřejmě urychlí.

Projekty v rámci Operačního programu Životní prostředí budou v letech 2007 až 2010 financovány podle pravidla n+3. To znamená, že prostředky alokované na rok 2007 lze čerpat v průběhu následujících tří let.

Podrobné informace k Operačnímu programu Životní prostředí najdete na www.opzp.cz.

Tisková zpráva Státního fondu životního prostředí, upraveno (red)

OPERAČNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

PŘEHLED OBLASTÍ PODPOROVANÝCH V RÁMCI PRVNÍ VÝZVY Z OPERAČNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Prioritní osa 1: Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní

1.1 Snižování znečištění vod.

1.1.1 Snižování znečištění z komunálních zdrojů.

Přijímány budou pouze projekty, v rámci kterých není v současnosti provozována vodohospodářská infrastruktura a kde podmínky pro provozování budou v souladu s pod-

mínkami schválenými Fondem. U aglomerací pod 2000 EO budou přijímány pouze projekty na území NP a CHKO včetně ochranných pásem.

1.2 Zlepšení jakosti pitné vody.

Přijímány budou pouze projekty, v rámci kterých není v současnosti provozována vodohospodářská infrastruktura a kde podmínky pro provozování budou v souladu s pod-

mínkami schválenými Fondem. Přijímány budou pouze projekty, kde bude současně a souběžně realizována stavba kanalizace z oblasti podpory 1.1.

Prioritní osa 2: Zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí

2.1 Zlepšování kvality ovzduší.

2.1.2 Snižování příspěvku k imisní zátěži obyvatel omezením emisí z energetických systémů včetně CZT.

2.3 Omezování emisí.

Přijímány budou pouze projekty, u nichž bude případná veřejná podpora poskytnuta dle pravidla de minimis.

Prioritní osa 3: Udržitelné využívání zdrojů energie

3.1 Výstavba nových zařízení a rekonstrukce stávajících zařízení s cílem zvýšení využívání OZE pro výrobu tepla, elektřiny a kombinované výroby tepla a elektřiny.

3.1.1 Výstavba a rekonstrukce zdrojů tepla.

3.2 Realizace úspor energie a využití odpadního tepla u nepodnikatelské sféry.

3.2.1 Realizace úspor energie.

3.2.2 Využívání odpadního tepla.

Prioritní osa 4: Zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží

4.1 Zkvalitnění nakládání s odpady.

Nebudou přijímány projekty na realizaci speciálního zařízení na využití upraveného paliva z regionálního systému pro mechanickou a biologickou úpravu komunálního odpadu (KO).

4.2 Odstraňování starých ekologických zátěží.

Přijímány budou pouze projekty veřejných subjektů a projekty, jejichž řešení umožní realizaci do tří let od podání žádosti.

Prioritní osa 7: Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu

7.1 Rozvoj infrastruktury pro realizaci environmentálních vzdělávacích programů, poskytování environmentálního poradenství a informací.

Přijímány budou pouze projekty stavebního charakteru.

TYPOVÉ PROJEKTY A AKTIVITY PODPOROVANÉ V JEDNOTLIVÝCH PRIORITNÍCH OSÁCH OPŽP

1 Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní:

- snižování znečištění vod například z komunálních a průmyslových zdrojů, a to realizací výstavby a rekonstrukcí čistíren odpadních vod a stokových systémů
- snižování znečištění způsobujícího eutrofizaci, dále se tato prioritní osa věnuje projektům zlepšujícím jakost pitné vody jako například výstavba a rekonstrukce úpraven pitné vody, rozvodných sítí
- projekty protipovodňové ochrany realizované prostřednictvím projektů na budování a modernizaci systémů předpovědní protipovodňové informační služby, úpravy koryt toků, výstavby suchých poldrů
- výstavba zařízení určených k čištění nebo zneškodňování průmyslových odpadních vod s obsahem dané zvláště nebezpečné látky
- budování a podpora systémů komplexního sledování a zjišťování stavu povrchových a podzemních vod včetně vybavení provozovatelů monitorovacích systémů
- výstavba, rekonstrukce a intenzifikace úpraven vody a zdrojů pitné vody zásobujících více než 2000 obyvatel

2 Zlepšení kvality ovzduší a snižování emisí:

- snížení emisních látek v ovzduší prostřednictvím výsadby izolační zeleně oddělující obytnou zástavbu od průmyslových staveb
- požívání spalovacích zařízení se značkou ekologicky šetrný výrobek
- ořízení nízkoemisních spalovacích zařízení pro bytové domy, která splňují hodnoty nejlepší emisní třídy

3 Udržitelné využívání zdrojů energie

- výstavba a rekonstrukce zařízení využívajících obnovitelné zdroje energie – výstavba větrných a solárních elektráren, elektráren na biomasu, rekonstrukce kotlen, instalace kogeneračních zařízení
- realizace úspor energie s využitím odpadního tepla včetně zateplování budov, výměna oken apod.
- instalace fotovoltaických systémů pro výrobu elektřiny
- výstavba a rekonstrukce malých vodních elektráren, elektráren spalujících biopasu (pevnou, plynou nebo kapalnou)
- výstavba větrných a geotermálních elektráren

4 Zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží

- výstavba nových sběrných dvorů, třídíren odpadů, systémy pro separaci a recyklaci odpadů, využití biologicky rozložitelného komunálního odpadu, výstavby nových kompostáren a podobně
- rekultivace a odstranění starých skládek
- odstraňování starých ekologických zátěží v krajině
- inventarizace kontaminovaných lokalit z hlediska ucelené přehlednosti těchto míst, realizace průzkumných prací a eventuálně i sanace velmi vážně kontaminovaných lokalit

5 Omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik

- projekty na zvyšování informovanosti obyvatelstva o problematice znečišťování ovzduší z průmyslových zdrojů
- propojování informačních systémů informujících o znečišťování životního prostředí a zpřístupňování těchto informací pomocí internetu
- vytváření uživatelsky přátelských elektronických aplikací k plnění ohlašovacích, povolovacích a dalších povinností vyplývajících z legislativy v souvislosti se znečišťováním životního prostředí nebo/a omezováním průmyslového znečištění

6 Zlepšování stavu přírody a krajiny

- projekty zaměřené na péči o chráněná území
- realizace jednotlivých prvků územních systémů ekologické stability – výsadba remízů, větrolamů, snižování větrné a vodní eroze, zakládání a revitalizace významné sídelní zeleně
- zajišťování péče o chráněná území včetně evropsky významných lokalit a ptačích oblastí
- opatření k ochraně proti vodní a větrné erozi a k omezování negativních důsledků povrchového odtoku vody
- podpora lokalit soustavy Natura 2000 včetně monitoringu zvláště chráněných území, vybraných území soustavy Natura 2000 a stavu populací rostlinných a živočišných druhů
- stabilizace nebo sanace sesuvů sklaních masivů, které bezprostředně nebo v krátkém časovém horizontu svými negativními projevy a následky ohrožují především životy, zdraví a majetek občanů

7 Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu

- výstavba a rekonstrukce center a poraden environmentální výchovy
- zlepšování technického a materiálního vybavení těchto center
- tvorba výukových pomůcek a materiálů ekologické výchovy

STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Státní fond životního prostředí České republiky již více než patnáct let zásadním způsobem přispívá k ochraně a zlepšování životního prostředí v České republice. SFŽP ČR pečuje o investice do projektů na ochranu vod, ochranu ovzduší, využití obnovitelných zdrojů energie, nakládání s odpady, ochranu přírody a krajiny a vzdělávání, a to buď z národních zdrojů nebo ze zdrojů Evropské unie za spoluúčasti SFŽP.

V současnosti Státní fond životního prostředí ČR nabízí možnost získat podporu investičních záměrů v oblasti ochrany přírody v následujících programech:

- Národní programy (příjem žádostí ve vybraných programech Příloh II pro rok 2007).
- Národní programy – podpora ze Státního fondu životního prostředí ČR pro fyzické osoby v rámci programů na využití obnovitelných zdrojů energie v roce 2007.

- Operační program Infrastruktura (všechny výzvy již proběhly).
- Fond soudržnosti.
- Operační program Životní prostředí (období 2007 – 2013).

V roce 2006 Státní fond životního prostředí ČR úspěšně získal certifikát dle normy ISO 9001:2000 a připravuje certifikaci dle normy ISO 14001:2004.

Příjmy Fondu jsou tvořeny především z plateb za znečišťování nebo poškozování jednotlivých složek životního prostředí, ze splátek poskytnutých půjček a jejich úroků a výnosů z uložených disponibilních prostředků na termínovaných vkladech. O použití finančních prostředků z Fondu rozhoduje ze zákona ministr životního prostředí na základě doporučení poradního orgánu – Rady Fondu. Tyto příjmy tvoří součást státního rozpočtu ČR.

Aktuální informace o činnosti SFŽP naleznete na www.sfzp.cz

Z tiskových materiálů SFŽP a MŽP ČR

OP ŽP FINANČNÍ PLÁN – ROZPIS ALOKACE PRIORITNÍCH OS PODLE LET V EUR

Číslo a název prioritní osy	Fond	Příspěvek EU	ROZPIS ALOKACE ERDF / FS PODLE LET A PRIORITNÍCH OS						
			2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1 Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní	FS	1 988 552 501	247 176 000	259 164 994	271 208 211	283 811 416	296 422 730	308 991 113	321 778 037
2 Zlepšení kvality ovzduší a snižování emisí	FS	634 146 020	78 824 007	82 647 277	86 487 839	90 506 979	94 528 706	98 536 742	102 614 470
3 Udržitelné využívání zdrojů energie	FS	672 971 287	83 649 967	87 707 315	91 783 012	96 048 223	100 316 177	104 569 603	108 896 990
4 Zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží	FS	776 505 331	96 519 192	101 200 748	105 903 476	110 824 872	115 749 436	120 657 235	125 650 372
5 Omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik	ERDF	60 605 709	7 437 242	7 834 024	8 232 209	8 649 593	9 066 736	9 481 832	9 904 073
6 Zlepšování stavu přírody a krajiny	ERDF	599 423 825	73 558 414	77 482 811	81 421 083	85 549 240	89 675 015	93 780 532	97 956 730
7 Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu	ERDF	42 452 678	5 209 589	5 487 524	5 766 443	6 058 809	6 351 006	6 641 769	6 937 538
8 Technická pomoc	FS	143 209 747	17 800 894	18 664 306	19 531 624	20 439 270	21 347 500	22 252 638	23 173 515
Celkem		4 917 867 098	610 175 305	640 188 999	670 333 897	701 888 402	733 457 306	764 911 464	796 911 725
Z toho FS		4 215 384 886	523 970 060	549 384 640	574 914 162	601 630 760	628 364 549	655 007 331	682 113 384
Z toho ERDF		702 482 212	86 205 245	90 804 359	95 419 735	100 257 642	105 092 757	109 904 133	114 798 341

VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ MŽP NA PODPORU PROJEKTŮ 2008

Ministerstvo životního prostředí vyhlašuje výběrové řízení na podporu projektů předložených občanskými sdruženími a obecně prospěšnými společnostmi pro rok 2008.

Témata:

- A.** Koordinační projekty v ochraně přírody a krajiny
 - vyhlašuje odbor finančních nástrojů v ochraně přírody a krajiny
- B.** Ochrana přírody a krajiny
- C.** Zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti životního prostředí a udržitelný rozvoj na regionální úrovni, Místní agendy 21
- D.** Poskytování environmentálních informací
- E.** Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
 - vyhlašuje odbor environmentálního vzdělávání

Plný text vyhlášení včetně závazných formulářů lze získat na internetových stránkách MŽP na adrese www.env.cz

Veškeré podklady a bližší informace jsou k dispozici na odboru environmentálního vzdělávání MŽP, Vršovická 65, 100 10 Praha 10. Kontakt: Helena Knappová, tel. 267 122 226, helena_knappova@env.cz, Bohumila Svobodová, tel. 267 122 584, bohumila_svobodova@env.cz

Příjem přihlášek končí 3. října 2006 ve 12.00 hodin.

Helena Knappová, odbor environmentálního vzdělávání MŽP

ZPRÁVY ZE SPRÁVY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zprávy v této rubrice pocházejí z tiskového a informačního servisu Ministerstva životního prostředí a dalších resortních a spolupracujících organizací, které jsou za zprávami uvedeny. Zprávy jsou redakčně kráceny a upraveny.

ROZŠÍŘÍ SE ZÁLOHOVÁNÍ NÁPOJOVÝCH OBALŮ?

Příkopy, příroda i ulice bez odhozených lahví, konec s jejich spalováním v kamnech, razantní zvýšení recyklace, úspora surovin a podpora k prostředí šetrnějších obalů – to jsou důvody, proč Ministerstvo životního prostředí připravuje novelu obalového zákona, která by umožnila rozšíření zálohového systému pro jedno- i vícecestné nápojové obaly, konkrétně lahve (skleněné i plastové) a nápojové plechovky. MŽP v současné době analyzuje zkušenosti těch evropských zemí, kde takový systém funguje (Německo, Švédsko, Dánsko aj.). Návrh novely chce předložit k veřejným připomínkám do konce roku 2007.

V médiích se objevily informace o studii, kterou si – údajně pro tento účel – MŽP nechalo zpracovat společností Ireas. Jde však o obecnou studii, kterou MŽP zadalo v červenci 2006 a odevzdána byla v listopadu téhož roku. Záměr MŽP zavést zálohový systém pro nápojové lahve a plechovky prezentoval ministr Martin Bursík v únoru 2007. Studie Ireas tedy vznikla bez znalosti konkrétního záměru MŽP, neobsahuje ale ani analýzu dostačující k přípravě záměru srovnatelného s existujícími evropskými zálohovými systémy.

Studie v některých částech vychází z neúplných či dokonce chybných předpokladů, což ovlivňuje odhad nákladů na zavedení celého systému. Uvádí například řádově chybný údaj o počtu obchodů v ČR. Hovoří o 1500 hypermarketech, zatímco ve skutečnosti jich je cca 220. Podobně počítá se 7500 supermarketů, skutečné číslo je zhruba 725 (cca 1200 i s diskontními prodejny). Údaje pocházejí z výsledků výzkumů společností The Nielsen Company a Incoma Research zveřejněných v dubnu 2007 ČTK. Z toho vyplynulo několikanásobné nadhodnocení nákladů na technická opatření zálohového systému a neobjektivní tvrzení o jeho vysokých nákladech.

Studie Ireas zcela opomíjí příjmy výrobců a dodavatelů obalů ze zálohového systému a počítá pouze s jejich výdaji. Vůbec nepředpokládá rozšíření opakovaně použitelných nápojových obalů, k němuž postupně dojde v důsledku zavedení zálohového systému. Nezapočítává tedy ani žádné pozitivní efekty v podobě úspor surovin, energií apod. Právě zlepšení systému vratných nápojových obalů s cílem prevence vzniku zbytečného odpadu bylo důvodem zadání studie.

Zkušenosti ze světa ukazují, že se zálohování promítá do cen nápojů jen ve velmi malé míře kolem 0,1 – 2 %. Efekt na účinnost využití obalového materiálu je však velmi významný – návratnost do systému (opětovné naplnění či recyklace) dosahuje až 98 %, nejvyšší účinnost dobrovolného sběru je zhruba poloviční. Například podíl vytríděných PET lahví v dobrovolném kontejnerovém sběru v ČR činí 48 %. Německo provozuje dobrovolný sběr v širším rozsahu

mnohem déle než ČR, přesto nedosáhlo výrazně vyššího podílu vytrídění. Kromě toho právě nápojové obaly tvoří významnou část odpadků, které se povalují na ulicích a v příkopech. Podle analýzy Technické univerzity ve Zvoleně to je na Slovensku až 38 % – z toho 99,1 % tvoří nevratné jednocestné nápojové obaly. Zálohový systém tento odpad z přírody pomáhá účinně odstraňovat.

Závěry studie Ireas jsou tudíž zavádějící, nepodložené a v praxi mnohdy zcela nepoužitelné. Využití je možno pouze některých dílčích údajů – například shromážděných přehledů zahraničních studií či popis některých zahraničních systémů

Tisková zpráva MŽP

FINANČNĚ VÝHODNÁ EKOLOGIE

Příležitost, jak získat odpovědi na otázky, co znamená finančně výhodná ekologie či jak efektivně řídit podnik nebo město a zároveň být šetrný k životnímu prostředí, nabídl odborných seminář pořádaný Národní sítí Zdravých měst ČR a CENIA, českou informační agenturou životního prostředí, v Karlovarském kraji. Seminář byl součástí dlouhodobého projektu, který má za cíl směřovat firmy, veřejnou správu i širokou veřejnost k nakupování a vyrábění produktů, jež jsou šetrnější k životnímu prostředí. Praktické příklady a prověřené konkrétní příklady a možnosti financování v této oblasti prezentovali odborníci z Ministerstva životního prostředí, Karlovarského kraje, CENIA a dalších odborných organizací a institucí. Obdobné semináře již proběhly např. v Olomouci, Havlíčkově Brodě či Benešově. Mezi velmi žádaná témata patřily např. praktické příklady financování projektů z budoucích úspor (tzv. EPC) či možnosti využití recyklovaných materiálů na úřadě a jeho celkové ozelenění. Například využitím specifických metod v rámci zavádění tzv. čistší produkce dosáhla společnost Celestica v Kladně celkových úspor 12 % z nákladů. Další studie prokázaly možnost ušetřit i pomocí organizačních opatření neboli dobrého hospodaření.

V rámci projektu se rovněž shromažďují jednotlivé úspěšné a ověřené projekty či aktivity z měst a obcí, ale také podnikové sféry a jsou zadávány do internetové Databáze DobráPraxe. Na stránkách www.dobra-praxe.cz si pak každý může najít konkrétní příklad k tématu udržitelné spotřeby a výroby (USV) či z dalších souvisejících oblastí. Naleznete zde například, jak vypadá ekologicky šetrný provoz úřadu ve městě či kraji, kde jezdí MHD na zemní plyn či jak, proč a kde vznikla první dobíjecí stanice pro elektromobily a elektrické invalidní vozíky. Dalšími výstupy projektu byly např. metodika hodnocení možností inovací v podnicích rozšířená o odpovědné nakupování či terénní vzdělávání

podniků. V nejbližší době přinese projekt např. výběr až dvanácti vhodných podniků pro pilotní projekty hodnocení možností inovací a od října 2007 bude zahájen dlouhodobý kurs Auditor a lektor USV, do kterého budou zapojeni zástupci podniků, konzultanti a studenti v cílových regionech. Chystá se rovněž vypracování Manuálu udržitelné spotřeby a výroby a pilotní projekt USV ve spolupráci s městem Kladnem.

Projekt *Partnerství pro udržitelnou spotřebu a výrobu* je jedním z doposud největších projektů zaměřených na změnu chování jak na straně spotřebitelů, tak i výrobců. Pracovníci v soukromém i veřejném sektoru se dozvědí, jaké jsou praktické podoby udržitelné spotřeby a výroby a jak ji mohou sami aktivně ovlivňovat s cílem dosáhnout tzv. dvojího zisku. Významnou součástí projektu je vytvoření pěti nových informačních center v kraji Karlovarském, Ústeckém, Středočeském, Olomouckém a Vysočina a odborné školení jejich pracovníků a dále také zpracování pilotních projektů k USV ve vybraných podnicích a municipalitách a sběr a prezentace příkladů dobré praxe k tomuto tématu. Koordinátorem projektu je CENIA, česká informační agentura životního prostředí.

Více informací k aktivitám projektu a proběhnuvším akcím naleznete na www.cenia.cz/usv.

Antonín Tym, Národní síť zdravých měst ČR

ŠUMAVA: NOVÁ ETAPA DIALOGU MEZI ODBORNÍKY A MÍSTNÍMI OBYVATELI

Sídlo Národního parku Šumava (NPŠ) ve Vimperku uspořádalo 18. června 2007 jednání se zástupci obcí, mikroregionů a dalších institucí. Jednání mělo za cíl nastartovat novou etapu vzájemného dialogu. Budoucnost parku, ochrana životního prostředí a rozvoj obcí v tomto chráněném území byly hlavní náplní tříhodinového jednání. Důležitým výstupem je dohoda o vzniku pracovní skupiny, jejímž cílem je sladit zájmy všech zainteresovaných stran a zajistit dlouhodobě udržitelný rozvoj v našem největším národním parku na principech místní Agendy 21. Společnou diskusi zástupců NPŠ, obcí, krajů a neziskových organizací iniciovala Národní síť Zdravých měst a zástupci obou šumavských mikroregionů.

Jak rozvíjet území Národního parku Šumava v souladu s potřebami místních obyvatel a lokální ekonomikou je základní otázka pro dlouhodobou životaschopnost tohoto regionu. „Jednoduše řečeno, jde nám o sladění ochrany přírody a klasického regionálního rozvoje,“ řekl ředitel NP Šumava František Krejčí. Právě velká omezení, která jsou kladena na obce na území NP Šumava, byla často předmětem stížností místních starostů a podnikatelů. „Uvědomujeme si význam ochrany přírody a velmi si národního parku ceníme. Chceme ale, aby fakt, že se nacházíme v chráněném území, byl naší výhodou a přispěl k dalšímu rozvoji našich obcí v duchu kvality života a udržitelného rozvoje. Doposud tomu bylo spíše naopak a jen stěží jsme hledali společnou řeč,“ popsal svůj pohled na věc starosta obce Modrava Antonín Schubert. Vzájemný dialog by měl přispět k tomu, aby byl vytvořen společný plán rozvoje, který by respektoval potřeby národního parku, ale

také místních obyvatel. „Chceme vytvořit určitou marketingovou značku, kterou bychom „prodávali“ nejen turistům, ale i potenciálním investorům. Rádi bychom podporovali malovýrobu, oživilí místní řemesla a přirozeně využívali nádhernou přírodu jako lákadlo pro turisty,“ sdělil svoji představu Krejčí.

Další postup by měl být založen na širokém konsensu všech stran a měl by vzejít z pravidelných setkávání s místními obyvateli, obcemi, podnikateli, odborníky NP Šumava, neziskovými organizacemi a dalšími institucemi. „Veřejná projednávání na principu místní Agendy 21 nám umožní získat názory obyvatel a porovnat je s představami odborníků. To je jediná cesta, jak zajistit, aby byl další rozvoj území NP skutečně udržitelný a přispíval ke kvalitě života a zdravému životnímu prostředí,“ popsal následující postup Petr Švec, ředitel Národní sítě Zdravých měst.

Cílem pracovní skupiny je rovněž připravit podklady pro konkrétní projekty, které pomohou získat finanční prostředky na nejrůznější aktivity. „Nebude to lehké, ale chtěli bychom se do konce roku domluvit na prioritách, pro které budeme hledat zdroje např. z evropských fondů. Plány bez financí zůstanou jen na papíře, a proto tady nejsme,“ uzavřel ředitel správy NPŠ František Krejčí.

Společná tisková zpráva: Národní park Šumava, mikroregion Šumava-západ a Národní síť Zdravých měst ČR

NADACE FACE – 350 MILIÓNŮ DO KRKONOŠSKÝCH LESŮ

Letos uplyne patnáct let od doby, kdy v Krkonoších začala působit nizozemská nadace FACE. Setrvala v našem nejstarším národním parku devět let a za tu dobu investovala více než 350 milionů korun do obnovy imisemi poškozených krkonošských lesů. Za jejího přispění se podařilo překonat jedno z nejsložitějších období pro krkonošskou přírodu. Bez této pomoci by obnova lesů neprobíhala tak intenzivně a s použitím zcela nových postupů a technologií. Krkonoše v této souvislosti navštívil v červnu i místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík.

Nizozemská nadace FACE byla založena, aby pomohla omezit vliv globálních změn klimatu pěstováním a ochranou lesů. V Krkonoších působila v letech 1992 – 2000 na dlouhodobém projektu obnovy imisemi poškozených horských lesů. Výsledkem projektu byla obnova více než 5000 hektarů lesů Krkonošského národního parku (KRNP).

Ve Vrchlabí se nyní sešli představitelé nadace a jejich čeští partneři ze Správy KRNP i MŽP, aby s odstupem doby zhodnotili výsledky společné práce. Jan Hřebačka, hlavní koordinátor projektu za Správu KRNP, vzpomíná: „Byl to jeden z mála projektů, kde vše opravdu fungovalo. Toky peněz, dodržování pravidel z obou stran, prostě všechno. Na administraci celého projektu stačil jeden člověk.“ Nadace FACE si na samém počátku projektu stanovila podmínky, které musela Správa KRNP splnit. Jednou z nich bylo zásadní snížení stavu zvěře, aby jejím okusem nevznikaly škody na vysazených dřevinách. „Dalším požadavkem

Jan Hřebačka ze Správy KRNP diskutuje s profesorem Fantou a sekunduje jim Martin Bursík.

bylo dodržování druhové skladby. Důraz byl kladen na podsadbu jedlí bělokorou, bukem lesním a jeřábem ptačím tak, aby se původně smrkové monokultury postupně přeměnily na smíšené lesy. V tak rozsáhlém měřítku na to tehdy nebyl nikdo zvyklý," dodal Jan Hřebačka.

*Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)
Foto Správa KRNP, Radek Drahný*

ANKETA STROM ROKU 2007 MÁ DVANÁCT FINALISTŮ

Ve středu 20. června vybrala porota dvanáct finalistů celostátní ankety Strom roku 2007, kterou pořádá Nadace Partnerství pod záštitou ministra životního prostředí Martina Bursíka. Porota vybírala z celkového počtu 88 nominovaných stromů.

„Do ankety přišly návrhy od jednotlivců, obcí, škol i zájmových a občanských sdružení. Po celé republice se konalo také devět regionálních kol, z kterých do celostátní ankety Strom roku postoupili jen vítězové," uvedla Klára Slámová z Nadace Partnerství. Do finále se probojovalo šest lip, dva buky, hrušeň, dub, javor a platan z jedenácti krajů ČR.

O dalším postupu finalistů již bude rozhodovat veřejnost. Hlasy „svému“ stromu mohou lidé zasílat od 1. srpna do 11. října pomocí zpoplatněných hlasovacích archů na www.stromzivota.cz nebo formou dárcovských SMS zpráv ve tvaru DMS STROM1–12 odeslaných na číslo 87777. „Vítěžek z hlasování bude použit na výsadbu nových stromů po celé republice z programu Nadace Partnerství Strom života. Odměnou pro vítězný strom pak bude jeho odborné ošetření, které provede zahradnická firma Eden na jaře příštího roku. Pokud bude strom zdravý, vysadíme za ušetřené peníze nové stromky v jeho okolí," dodala Slámová.

V loňském roce se tak pro výsadbu stromů podařilo získat 200 000 Kč, za které byly letos na jaře rekonstruovány tři parky a vysazeno 7 alejí a stromořadí.

Vítězný strom bude slavnostně vyhlášen na Den stromů 20. října v průběhu Koncertu pro stromy, kde vystoupí bratři Ebenové.

Dvanáct finalistů ankety Strom roku 2007:

Sokolské lípy na Spořilově – Praha – DMS STROM1

Lípa ve Staré Lysé – Středočeský kraj – DMS STROM2
Švandova lípa – Jihočeský kraj – DMS STROM3
Hrušeň v Hrachovišti – Jihočeský kraj – DMS STROM4
Lípy ze Sedliště – Plzeňský kraj – DMS STROM5
Školní buk – Liberecký kraj – DMS STROM6
Stolanský javor – Pardubický kraj – DMS STROM7
Prosetínský dub – Vysočina – DMS STROM8
Platan na Kociánce – Jihomoravský kraj – DMS STROM9
Stojanova lípa – Olomoucký kraj – DMS STROM10
Polomská lípa – Moravskoslezský kraj – DMS STROM11
Buk na Bařince – Zlínský kraj – DMS STROM12

Další informace: <http://www.stromzivota.cz>

Tisková zpráva MŽP

AKREDITOVANÍ PORADCI OPERAČNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Ve čtvrtek 21. června 2007 úspěšně proběhl na Státním fondu životního prostředí (SFŽP) první ze série informačních seminářů k připravovanému Operačnímu programu Životní prostředí (OPŽP) a zejména k navazujícímu podpůrnému projektu Poradenská a informační infrastruktura OPŽP. „Předmětem setkání bylo jednak informovat o aktuálních přípravách souvisejících s otevřením programu a rovněž o připravovaném projektu Databáze akreditovaných poradců OPŽP," sdělil Leo Steiner, náměstek úseku projektové přípravy a kontroly. „O účast na semináři byl ohromný zájem. A co je důležitější, připravovaný projekt Poradenské a informační infrastruktury OPŽP získal významnou podporu od účastníků," doplnil Leo Steiner.

Tisková zpráva SFŽP

AKTUALIZACE STRATEGIE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ČR

Aktualizace klíčového strategického dokumentu – Strategie udržitelného rozvoje České republiky, ze kterého by měly vycházet další resortní politiky a koncepce v následujících letech, má být ukončena do konce letošního roku. Do konce června bylo otevřeno připomínkování aktualizace i pro veřejnost.

Pracovní verze Strategie doznala několika zásadních změn, mezi které patří např. tzv. průřezová témata. Jedním z těchto témat je také kvalita života. Novinkou je rovněž samostatná kapitola veřejných financí, která má zásadní význam pro realizaci celé Strategie. Současná podoba Strategie se již více přibližuje formátu evropské strategie udržitelného rozvoje, která rovněž nedávno prošla aktualizací a spíše než ekonomický, sociální a environmentální pilíř tvoří její kostru jednotlivá klíčová témata jako např. doprava, životní prostředí či veřejné zdraví.

Podle senátora Bedřicha Moldana, hlavního zpracovatele Strategie, je také důležité, aby se v dohledné době podařilo nastavit kvantitativní cíle, podle kterých „můžeme sledovat, zda míříme k udržitelnému rozvoji či nikoli“.

Během května a června probíhalo veřejné připomínkování pracovní verze tohoto dokumentu prostřednictvím elektronického systému Dataplán NSZM,

který je dostupný na webových stránkách www.udrzelny-rozvoj.cz/sur. Vložené připomínky budou důležitou součástí při závěrečném zpracování Strategie.

Následovat bude odborná diskuse s jednotlivými gestory a zpracovateli, meziresortní připomínkové řízení a vypořádání připomínek, po němž bude aktualizovaná Strategie předložena vládě ke schválení.

Tisková zpráva Rady vlády pro udržitelný rozvoj

NOVÁ GEOLOGICKÁ MAPA ČR 1 : 500 000

Po čtyřiceti letech vychází nová, dlouho očekávaná Geologická mapa České republiky v měřítku 1 : 500 000. Díky ní se může veřejnost seznámit s moderním a dosud neobjektivnějším znázorněním geologické stavby celého území naší republiky.

Mapa včetně své digitální podoby je výsledkem mnohaleté práce týmu odborníků z České geologické služby, je zpracována nejnovějšími metodami a svým rozsahem a komplexností uzavírá jednu etapu geologických výzkumů u nás. Mapu je možno zakoupit ve složené nebo nesložené formě v on-line obchodu České geologické služby.

Podrobnosti o mapě: <http://www.gedogy.cz/gm500>

Ing. Patrik Fífera, Česká geologická služba

Foto ČGS, Pavel Bokr

ČEŠI ÚSPĚŠNĚ PROSAZUJÍ ZMĚNU EVROPSKÉ SMĚRNICE O ODPADECH

Rámcová směrnice o odpadech či další postup Evropské unie v ochraně klimatu patřily k hlavním bodům jednání Rady ministrů životního prostředí EU pro životní prostředí, která se sešla 28. června 2007 v Lucemburku. Českou delegaci na jednání vedl ministr životního prostředí Martin Bursík.

Pro Českou republiku bylo velmi důležité jednání o odpadové směrnici. Ministr Bursík odjížděl na jednání s tím, že bude prosazovat, aby spalování komunálního odpadu ve spalovnách bylo považováno za odstraňování odpadu, nikoliv za jeho využití. ČR přitom vychází z rozsudku Evropského soudního dvora z roku 2000, podle kterého je směrodatný hlavní účel operace. Pokud je spalovna primárně určena k odstraňování odpadu, nemůže být zároveň zařízením k jeho využití, i když je vznikající teplo následně využito. Evropská legislativa nyní umožňuje

zakázat dovoz odpadů za účelem jejich odstraňování. Formální změna klasifikace spaloven na zařízení k využití by znemožnila členským zemím omezovat dovozy odpadů do spaloven. Ze zemí s dražším systémem by se tak odpady volně přesouvaly do zemí, kde v danou chvíli vyjde spalení odpadů nejlevněji. A to bez ohledu na vzdálenost a negativní dopady na životní prostředí a zdraví obyvatel. Tím by došlo k nepřijatelnému porušení základního pravidla evropské odpadové politiky – principu blízkosti a soběstačnosti, který říká, že s odpady má být nakládáno co nejbližší místu jejich vzniku. Takový nekontrolovaný dovoz odpadů považuje ČR za nepřijatelný, za přijatelný a užitečný pokládá pouze přeshraniční obchod s vytříbenými surovinami k recyklaci. Podobnou pozici sdílí například Rakousko, Dánsko, Itálie nebo Slovensko.

„Snažíme se pro náš postoj zajistit podporu co nejvíce členských států. Naším cílem je přinejmenším zajištění možnosti regulovat dovozy odpadů do spaloven komunálního odpadu,“ řekl před odjezdem do Lucemburku Martin Bursík.

Po dlouhém a obtížném jednání se českým zastupcům vedeným Martinem Bursíkem podařilo na jednání Rady EU prosadit změnu návrhu evropské směrnice o odpadech. Rada schválila text, který umožňuje členským zemím zakázat dovoz odpadů, pokud je v rozporu s národním plánem odpadového hospodářství. Česká republika tak i po schválení směrnice bude moci bránit dovozu odpadů, jejichž spalování by zvyšovalo zátěž životního prostředí a snižovalo kvalitu života občanů.

„Dohody se nám podařilo dosáhnout až při jednání s ministry během pracovního oběda. Do té doby se zdálo, že mnohahodinové obtížné vyjednávání skončí neúspěšně. Vyhráli jsme bitvu, která vypadala jako předem prohraná. O to větší mám z výsledku radost,“ řekl po jednání ministr Bursík.

Evropská legislativa dosud umožňovala členským státům zakazovat dovoz odpadů ke skládkování a spalování. Evropská komise se v návrhu nové evropské směrnice snažila o maximální uvolnění mezinárodních transportů odpadů do spaloven. Text, který byl schválen Radou ministrů, zákaz na národní úrovni umožňuje, pouze jej podmiňuje souladem s národními plány nakládání s odpady.

Platný Plán odpadového hospodářství ČR (POH ČR), který určuje priority nakládání s odpady u nás, s dovozy odpadů do spaloven nepočítá. V návaznosti na přijetí evropské směrnice o odpadech se plánuje jeho aktualizace. „Nesouhlas s dovozy odpadů do českých spaloven má u nás silnou veřejnou i politickou podporu. Při aktualizaci POH ČR se o tuto podporu opěrně a dovoz odpadů do spaloven neumožníme,“ potvrzuje předpokládané využití nabízeného nástroje ministr Bursík.

Česká republika se dále připojila k irské deklaraci, podle níž je spalování odpadu jeho odstraňováním.

Ministři se zabývali také sdělením Evropské komise k postupnému snižování emisí CO₂ z osobních a lehkých užitkových vozů. Česká vláda podporuje přijetí závazného limitu emisí CO₂ z automobilů ve výši 120 g CO₂/km jako obecného limitu, který bude respektovat modelovou strukturu vozidel od jednotli-

vých výrobců. Přičemž snížení emisí na 130g CO₂/km by měli výrobci aut zajistit technickými opatřeními, např. kvalitou motoru či designu vozů, dalších 10g CO₂/km je možné zajistit jinými cestami – například zvyšováním podílu alternativních paliv, vhodným designem pneumatik, zlepšováním plynulosti provozu především ve městech apod.

Tématem jednání byla i revize evropského systému obchodování s emisemi skleníkových plynů i návrh, aby se do toho systému začlenily emise skleníkových plynů z letecké dopravy.

Více o jednání ministrů životního prostředí EU v rubrice Analýzy, souhrny komentáře na str. 16.

Tisková zpráva MŽP

NOVÉ EVROPSKÉ NAŘÍZENÍ O PŘEPRAVĚ ODPADŮ PŘES HRANICE

Ve čtvrtek 12. července 2007 vstoupilo v účinnost nové Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů. Nařízení je v plném rozsahu přímo platné ve všech členských státech EU, a proto se jím řídí i přeprava odpadů do České republiky i z ní, včetně tranzitní přepravy.

Z hlediska zakázů a omezení nepředstavuje nové nařízení žádnou zásadní změnu. Přeprava odpadů do ČR k odstranění je i nadále zakázána. Z ČR do jiných členských zemí je možné přepravu odpadů k odstranění povolit jen v případě, že v ČR k tomu neexistuje vhodné zařízení. Do třetích zemí se odpady k odstranění nesmějí z EU vyvážet vůbec.

Nové nařízení o přepravě odpadů nově definuje tzv. barevné seznamy odpadů k využití. Od 12. července jsou pro přepravu odpadů určených k využití používány dva seznamy, tzv. zelený a žlutý. Kódy jednotlivých odpadů pro jejich zařazení na seznamy vycházejí z Basilejské úmluvy.

Nejvýznamnější procesní změnou jsou nově stanovené formuláře pro oznámení o plánované přepravě odpadů ze žlutého seznamu. Ministerstvo životního prostředí vyčkává, až Evropská komise uveřejní konečnou verzi formuláře oznámení a průvodního dokladu a poté zajistí jejich publikaci na svých www stránkách i prostřednictvím společnosti SEVT.

Odpady, k jejichž dovozu, vývozu či tranzitu není třeba písemného souhlasu (zelený seznam), musí být od 12. 7. doprovázeny řádně vyplněným dokladem. Doklad musí podepsat osoba, která přepravu zařizuje, a po ukončení přepravy příjemce odpadu. Nově také platí, že i pro odpady zeleného seznamu musí být vždy uzavřena smlouva o jejich řádném využití. Smlouva musí dále obsahovat závazky pro případ, že přepravu odpadů nebo jejich využití nelze dokončit podle plánu nebo se jednalo o nedovolenou přepravu. Smlouva musí být účinná nejpozději ode dne zahájení přepravy a na vyžádání musí být úřadům poskytnuta.

Ministerstvo životního prostředí také připravilo informaci o nových pravidlech pro přeshraniční přepravu odpadů, kterou rozesílá svazům silničních dopravců a Českým drahám.

Tisková zpráva MŽP

ČESKÁ MINISTERSTVA NAKUPUJÍ STÁLE ZELENĚJI

Vláda ČR se 11. července seznámila se zprávou o tom, jak jednotlivá ministerstva plní doporučení brát při nákupech ohled také na životní prostředí. Každoroční evidenci o tom, jak resorty zohledňují ekologickou kvalitu nakupovaných výrobků – například podle ekoznačky Ekologicky šetrný výrobek (EŠV) – předložilo Ministerstvo životního prostředí.

Ze získaných dat jasně vyplývá, že objem nákupu těchto výrobků rok od roku stoupá. A údaje za poslední rok jsou více než příznivé. Jen centrální orgány státní správy pořídily v roce 2006 výrobky s ekoznačkou EŠV za 242 milionů korun, což je ve srovnání s rokem 2005 nárůst o 100 milionů korun. Vyrůstá především podíl ekologicky šetrných produktů v nákupech státní správy, protože celkový objem nákupů zůstává prakticky nezměněný.

Výrazný posun je mimo jiné zapříčiněn účinností nového zákona č. 137/2006 o veřejných zakázkách, který umožnil v mnohem větší míře uplatňovat environmentální kritéria při zadávání veřejných zakázek.

Mezi nejúspěšnějšími ekologicky šetrnými výrobky (co do objemu investovaných prostředků) najdeme především kancelářský nábytek a papírenské výrobky se shodným podílem 18%, následované výpočetní technikou (15% – se značkou Energy star).

Tzv. zelené nakupování ve veřejné správě či zelené veřejné zakázky (neboli green public procurement) jsou z hlediska životního prostředí a prosperity moderního a environmentálně šetrného průmyslu zásadní. Nákupy a další zakázky veřejné správy v zemích EU tvoří až 17% HDP, proto je pro trh s environmentální příznivými výrobky a technologiemi chování veřejné správy tak důležité.

V České republice existuje od roku 1994 ekoznačka Ekologicky šetrný výrobek určená pro takové produkty, které ve své kategorii kromě běžných požadavků na kvalitu splňují ještě další environmentální kritéria. Od roku 2006 přibyla navíc nová ekoznačka Ekologicky šetrná služba, která je u nás zatím určena pro hotely, kempy a školy. Čeští podnikatelé mají také možnost (a řada z nich ji již také využila) používat evropskou ekoznačku The Flower, která je významná především pro exportéry či podnikatele v cestovním ruchu. Na českém trhu jsou již stovky výrobků a služeb, které mají právo nosit českou či evropskou ekoznačku.

Více informací na <http://www.ekoznacka.cz> či na <http://www.eco-label.com>.

Tisková zpráva MŽP

DUNAJ: VZNIKÁ NA SVĚTĚ NEJPOKROČILEJŠÍ DATABÁZE POVODÍ ŘEKY

Cílem rozsáhlé expedice zaměřené na výzkum Dunaje – Společný průzkum Dunaje 2 (The Joint Danube Survey 2 – JDS2) – je získat kvalitní srovnatelné a spolehlivé informace o jakosti vody a jejím znečištění v celém Dunaji a jeho přítocích. Realizaci JDS2 koordinuje Mezinárodní komise pro ochranu Dunaje (MKOD). Akce byla zahájena 14. srpna 2007 v německém Regensburgu, odkud vypluly tři lodě na cestu dlouhou 2375 km na území deseti zemí. Expedice zakončí svoji cestu koncem září v deltě Dunaje v Rumunsku.

Členy mezinárodního týmu je 18 vědců z Německa, Rakouska, České republiky, Slovenska, Maďarska, Srbska, Rumunska a Dánska. Hlavním výzkumným plavidlem je srbský Argus, maďarská loď Széchényi poskytuje ubytovací a skladovací kapacity a loď Piscius náležející evropskému Joint Research Centre slouží jako základna k průzkumu rybích druhů. Práce v povodí řeky Moravy, která je českým přítokem Dunaje, zajistí odborníci z brněnské pobočky Výzkumného ústavu vodohospodářského T.G.M., v.v.i.

JDS2 je pokračováním průzkumu provedeného v rámci prvního Společného průzkumu Dunaje (JDS1) v roce 2001 a umožní tak porovnat data nejenom regionálně, ale také v čase. V JDS2 jsou oproti JDS1 doplněny nové parametry, monitorovací body a poprvé budou zkoumány také hlavní přítoky Dunaje, mezi nimi i řeka Morava. Shromážděné informace umožní vytvořit v rámci MKOD nejpokročilejší databázi povodí řeky na světě, která umožní například zveřejnit informace o tisících druhů organismů a živočichů závislých na řece.

Na Dunaji bude 95 odběrných míst v deseti zemích. Budou testovány i následující přítoky: Morava, Dráva, Tisa, Sáva, Velika Morava, Arges, Olt, Iskar, Rusenski Lom, Jantra a Prut. Budou odebrány vzorky vody, sedimentů, biologického materiálu, plavenin, mušlí a ryb, každý ze vzorků bude odebrán na různých odběrných místech (např. levá strana, střed a pravá strana) v jedné části řeky.

Expedice navštíví také větší města, kde se bude prezentovat veřejnosti. Po zahajovací akci v Regensburgu proběhne akce pro veřejnost ve Vídni, Bratislavě, Budapešti, Osijeku, Bělehradě, Turnu Severin, Ruse, Vílkovu a Tulcea.

Tisková zpráva MŽP

ČESKÉ ZKUŠENOSTI PRO RUMUNSKOU NATURU 2000

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR uspořádala v pondělí 23. července 2007 v Praze setkání se zástupci rumunského ministerstva životního prostředí a jeho regionálních agentur životního prostředí. Hlavním tématem bylo představení českého systému ochrany přírody a jejího organizačního zajištění zaměřeného především na evropskou soustavu Natura 2000.

Se vstupem Rumunska do EU stojí totiž rumunští kolegové v oblasti ochrany přírody před stej-

ným úkolem jako dříve i Česká republika – navrhnout na svém území lokality soustavy Natura 2000 v rámci naplňování závazků z evropské legislativy.

Proto byl uskutečněný seminář zejména ukázkou českého přístupu při vytváření soustavy Natura 2000 a také monitoringu vyplývajícího ze směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Seminář navázal na twinningový projekt předávání zkušeností s tvorbou Natury 2000, kterého se účastní také zástupci Ministerstva životního prostředí České republiky.

Následující den byla pro rumunské kolegy připravena exkurze na evropsky významnou lokalitu Karlštejn – Koda s diskusí k vybranému tématu (management na lokalitách).

AOPK ČR

PLÁN PÉČE O CHKO BLANÍK

Ministerstvo životního prostředí České republiky zveřejnilo na svých internetových stránkách návrh Plánu péče o CHKO Blaník na období 2008 – 2017. Plán péče o CHKO je odborný a koncepční

dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území. Plán péče je odborným a koncepčním dokumentem, který Správa CHKO Blaník a další orgány ochrany přírody používají jako podklad při rozhodování a přípravě akcí, není právně závazný.

Plán péče obsahuje dvě části. Část rozborová shrnuje nejdůležitější poznatky o výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, stavu biotopů, zachování či narušení krajinného rázu a zhodnocení dosavadní činnosti orgánu ochrany přírody. V části návrhové jsou stanoveny cíle ochrany přírody na dané období a cesty, kterými budou tyto cíle dosaženy. Součástí plánu péče jsou obrazové a mapové přílohy.

Se zněním plánu péče se lze seznámit na internetových stránkách MŽP ČR, případně též přímo na Správě CHKO Blaník. K návrhu Plánu péče o CHKO Blaník na období 2008 – 2017 je možné se vyjádřit v termínu nejpozději do 30. září 2007 na adresu: Ministerstvo životního prostředí, Odbor zvláště chráněných částí přírody, Vršovická 65, 100 10 Praha 10.

AOPK ČR, Správa CHKO Blaník

Z titulní strany Plánu péče o CHKO Blaník.

NOVÝ LETÁK PŘEDSTAVUJE STRÁNKY INTEGROVANÉHO REGISTRU ZNEČIŠŤOVÁNÍ

Ministerstvo životního prostředí vydalo nový informační leták *Integrovaný registr znečišťování* – www.irz.cz. Cílem je představit stručnou a přehlednou formou údaje dostupné na webových stránkách integrovaného registru znečišťování (IRZ).

IRZ je databáze údajů o vybraných znečišťujících látkách a jejich emisích (do vody, ovzduší a půdy) a přenosech (v odpadech a odpadních vodách). MŽP zřizuje a spravuje IRZ jako veřejně přístupný informační systém. Údaje ohlašované podniky jsou MŽP zveřejňovány vždy k 30. 9. za předchozí kalendářní rok (doposud byly zveřejněny údaje za rok 2004 a 2005). Údaje za rok 2006 budou zveřejněny k 30. 9. 2007.

MŽP chce pomocí této publikace zvýšit povědomí o stránkách www.irz.cz a upozornit tak na dostupný a informačně bohatý zdroj údajů o znečišťování životního prostředí, který se za dobu své existence stal vysoce navštěvovanou webovou prezentací.

Leták je zájemcům distribuován zdarma nebo je ke stažení na stránkách www.irz.cz.

Tisková zpráva MŽP

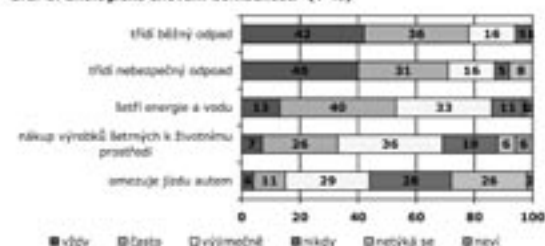
<http://www.irz.cz>

EKOLOGICKÉ CHOVÁNÍ ČECHŮ

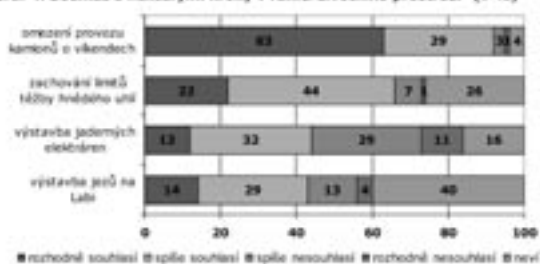
Centrum pro výzkum veřejného mínění zjišťovalo v květnu 2007, jaké aktivní kroky podnikají Češi a jejich domácnosti ve věci ochrany životního prostředí, a také, s jakými eventuálními opatřeními by v souvislosti se životním prostředím souhlasili.

Nejvíce uvědomělé jsou domácnosti českých občanů ohledně třídění odpadu. Více jak tři čtvrtiny Čechů (78 %) uvedly, že třídí běžný odpad vždy nebo často. Sedm z deseti dotázaných (71 %) pak uvedlo, že jejich domácnosti třídí nebezpečný odpad. Nadpoloviční většina obyvatel ČR (53 %) také vždy či často šetří energiemi a vodou. Na nákup výrobků šetrných k životnímu prostředí se za-

Graf 1: Ekologické chování domácností* (v %)

Graf 4: Souhlas s některými kroky v rámci životního prostředí* (v %)

měřují domácnosti třetiny Čechů (33 %) a 15 % se pak snaží omezovat jízdu autem.

Více na: www.cenia.cz

CENIA – česká informační agentura životního prostředí

EVROPSKÝ TÝDEN MOBILITY A EVROPSKÝ DEN BEZ AUT

Nedělí 16. září začne nejméně v 65 českých a moravských městech celoevropská kampaň Evropský týden mobility (16. – 22. září), zakončená v sobotu 22. září již tradičním Evropským dnem bez aut. Jejím cílem je podpořit oproti individuální automobilové dopravě alternativy přijatelnější pro bezpečnost, zdraví obyvatel i životní prostředí. Jednotlivé akce ve městech organizují sama do kampaně zapojená města se svými partnery, na celorepublikové úrovni kampaň koordinuje MŽP ve spolupráci s Evropskou komisí. Evropský týden mobility i Evropský den bez aut upřou pozornost médií i veřejnosti na problém, který je v současné Evropě stále palčivější – rostoucí emise z dopravy stále větší nároky na prostor, hluk, tisíce mrtvých a zraněných. V letošním roce se kampaň zaměřuje na téma Ulice pro lidi. Městské ulice nejsou autostrády a nemají patřit autům. Lidé – cyklisté, chodci, dospělí i děti – by se na nich měli cítit bezpečně a příjemně. „Inspiraci můžeme hledat například na kodaňských pěších zónách, cyklostezkách v Hamburku, ale také v Pardubicích nebo Hradci Králové. Příkladem může být i myto v Londýně či Stockholmu,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

Eva Veverková, odbor vnějších vztahů MŽP

Evropský týden mobility 2006 – Děti závodí v Prostějově na jindy rušné ulici

Foto archiv MŽP

Ing. arch. PETR ŠTĚPÁNEK, Ph.D., ředitel Státního fondu životního prostředí ČR

O ODPOVĚDNOSTI NA PRAHU NEJTUČNĚJŠÍCH LET

Vystudoval jste Technickou univerzitu ve Zvolenu a architekturu v Bratislavě. Jaké cesty vás dovedly až na místo ředitele Státního fondu životního prostředí?

Cesta to byla přímočařejší, než se zdá. Deset let jsem pracoval v širším slova smyslu v marketingu, řídil jsem projekty corporate identity a učil na vysoké škole. Od roku 2000 jsem pracoval ve vydavatelství Economia, kde jsem tři roky řídil Economii Online. V té době začala být aktuální problematika evropských fondů. Poté, co Česká republika vstoupila do Evropské unie, jsme vytvořili projekt portálu eDotace, kde jsme zpřístupnili veřejnosti informace, které do té doby měla k dispozici pouze za peníze. V Economii jsem inicioval vznik časopisu Dotační věstník, který vycházel nejdříve jako rubrika v Hospodářských novinách a poté jako samostatný titul. Pracovali jsme i pro Úřad vlády, odbor pro evropské záležitosti, pro který jsme vytvářeli marketingové a vzdělávací projekty a také dotační intranet pro pracovníky eurocenter. Problematika fondů Evropské unie, která je dnes úplně klíčová a neopouští novinové stránky, v té době tak akcentována nebyla, kdo se jí tehdy začal věnovat, tak má, myslím, trošku náskok. Je milé nyní potkávat na různých místech kolegy a řečníky, se kterými jsme se tehdy vídávali na konferencích.

Co jste si z těchto aktivit přinesl na fond?

Jednak to, co se ode mě očekává, to znamená přehled o problematice evropských fondů, ke kterým mám samozřejmě bližší vztah než k problematice životního prostředí, jednak schopnost objektivně odhadovat náklady, například na informační systémy, přes které se tyto fondy spravují a přes které ze státní správy nebo z veřejné správy utíká nedůstojné množství peněz zbytečně, a snad i přiměřené manažerské schopnosti.

Jak jste se vlastně rozhodl pro tuto práci?

Myslím, že ředitelování Státního fondu životního prostředí není povolání, o kterém někdo sní třeba od deseti let a píše si ho do slohových prací „čím chci být“. Vyplývalo to z mé dlouholeté spolupráce s Martinem Bursíkem, se kterým jsem se potkal ještě v době jeho prvního ministerského angažmá. Státní fond životního prostředí ČR je organizace, kde je možné

dobře využít průřezové znalosti z různých oborů, a také instituce, kterou lze díky její autonomii v tom nejlepším slova smyslu formovat. Jsem rád, že jsem dostal příležitost se v ní realizovat, především proto, že jde v programovém období 2007 – 2013 o instituci klíčovou.

Přečetla jsem si, že pomáháte na Šumavě obnovit synagogu.

Synagoze v Hartmanicích se intenzivně věnuji už od roku 2002, kdy jsme s přáteli založili občanského sdružení Památník Hartmanice a začali ji v obnovovat. Díky tomu mám intenzivní vztah k Šumavě a dlužno říci, že

v případě Šumavy je to i vztah ke kulturnímu a sociálnímu duchu místa, který tam přetrvává. Myslím, že Šumava je ještě zajímavější tím, co se tam kdysi v historii odehrávalo, než jenom faktem, že tam je krásná příroda.

Změnil se vám po nástupu na státní fond nějak život osobně? Má na mysli například, jestli vás prostředí ovlivnilo, že jste třeba změnil nějakou drobnou osobní zvyklost směrem k ekologické šetrnosti.

Já jsem byl vždycky ekologicky zodpovědný. Jediný rozdíl je v tom, že jsem se octl mezi lidmi, pro které je to samozřejmost. Přestal jsem být takovou bílou, resp. zelenou :-)) vránou. Že se neplýtvá papírem, třídí se odpad jsou pro čtenáře vašeho Zpravodaje naproste samozřejmosti, ale v prostředí, kde se pohybují lidé, kteří nemají tak vyvinuté environmentální vědomí, to samozřejmě bohužel není. Jinak si myslím, že by pro mě nebylo dobré vysvědčení, kdyby změna jedné řídicí funkce za druhou znamenala nějaký významný životní předěl. Musím ráno vstávat dříve, což nesu těžce.

S jakou vizí jste na státní fond nastoupil? Co chcete změnit?

Před svým nástupem na fond, jsem měl ne něj dvojí pohled. Jeden byl ten novinářský, investigativní, kdy jsme monitorovali, jak se fond chová a analyzovali jeho pozici při rozdělování veřejných prostředků. A druhý, konzultantský, kdy jsme klientům z oblasti veřejné správy pomáhali žádat o dotace a zpracová-

vat projekty, a ten už by nebylo korektní komentovat. Nicméně, když jsem na fond přišel, byl jsem mile překvapen, že skutečnost je mnohem lepší než pověst, která nebyla až tak zasloužená. Je velmi snadné o dobrou pověst přijít, a těžko se nabývá. Myslím, že mi hodně pomohlo to, že jsem mohl navázat na práci předchozího ředitele Františka Krejčího, se kterým máme velmi podobný pohled na věc. I díky tomu můžeme spolupracovat teď s Národním parkem Šumava na aktivitách, které tam připravuje. Ptáte-li se na vizi, tak ta vykrystalizovala v průběhu prvních třech měsíců po mém nástupu. Ještě před nástupem jsem však měl konkrétní plány, které souvisely s implementací Operačního programu Životní prostředí, např. přesun krajských pracovišť do eurocenter, protože si uvědomuji potřebu vybudovat silnou informační síť pro žadatele. Jeden z dojmů z fondu byl i ten, že ho málokdo znal, takže kladu důraz na jeho prezentaci – v zájmu jeho zaměstnanců i resortu. Na podzim se změnil ve velké míře zástupci municipalit, obce vedou noví lidé. Měl jsem možnost se s nimi hodně setkávat a ukazuje se, že informací mají málo. Starostové malých obcí jsou opravdu hrdinové, protože řídit malou obec musí opravdu člověk, který tomu rozumí, čím ta obec je menší, tím za to mají nižší mzdu, není to jako ve velkých městech, kde správu zajišťuje municipální byrokracie. Cítím jako velký úkol jim co nejpohodlněji informace o prostředcích z fondu zprostředkovat co nejsrozumitelnější formou. Další, méně viditelná, ambice je posunout firemní kulturu na fondu směrem k moderní dynamické organizaci. Na SFŽP pracuje velké množství nadstandardně vzdělaných šikovných lidí a ti by měli být i patřičně sebevědomí, hrdí na to, že rozhodují o rozdělování pětiny objemu strukturálních fondů, které půjdou do České republiky. Neměli by se bát samostatně rozhodovat, obhajovat své postoje a to, že pracují ve veřejné správě, chápat jako možnost ovlivňovat svět okolo sebe, nikoli jako determinant. Sousedí „...ale tady jste ve státním“ mě irituje, zvláště je-li užíváno jako výmluva, že něco nejde.

Máte pocit – od 29. března letošního roku, kdy jste byl jmenován – že už máte nějaký výsledek, že už se něco změnilo?

Tempo přípravy Operačního programu Životní prostředí je takové, že tu každý týden máme nějaký výsledek. Po odborné rovině jsou změny na denním pořádku. Proběhla také nezbytná reorganizace a udělal jsem nějaké opatření, aby se tu trošku uvolnily poměry směrem ku obrazu organizace tak, jak si ji představuju.

Státní fond životního prostředí je významný zdroj financí. Co by například nebylo, kdyby nebyl fond?

To si málokdo uvědomuje. Jeho funkce je velmi významná, hospodaří s velkými prostředky. To, čím se starostové a radní chlubí – to znamená, že zařídili kanalizaci, postavili čističku, je financováno právě z peněz státního fondu. Takže pomníček státního fondu je v každé druhé nebo třetí obci. Mimochodem si mys-

lím, že by tam ten pomníček měl stát doopravdy, že by lidé, kteří kolem těchto investic chodí, věděli, proč a k čemu slouží.

Jaké jsou finanční zdroje fondu? Jaký je vztah ke státnímu rozpočtu?

Občas mi někteří přátelé říkají, že teď žiju z jejich daní. A já je hned usvědčuju z neznalosti, protože z jejich daní nežiju já ani fond a ani ti, kteří peníze na investice v oblasti životního prostředí čerpají. Fond historicky, to znamená od roku 1991, přerozděluje prostředky, které vybírá od znečišťovatelů v tzv. národních programech. Od roku 2004 je zprostředkujícím subjektem pro Operační program Infrastruktura, a od tohoto roku, a to je v současné době nejdůležitější, je zprostředkujícím subjektem pro Operační program Životní prostředí, tedy distributorem peněz z evropských strukturálních fondů.

Aspoň řádově číslo, dvě, s jakými prostředky hospodaří?

Operační program životní prostředí na období 2007 – 2013 obnáší 5,2 miliardy euro, což je něco přes 18 procent ze strukturálních fondů určených pro ČR. Nyní se připravujeme i na implementaci švýcarských fondů. Měli jsme tu prezentaci pro Ministerstvo financí, jsme na to připraveni, fond by mohl být i zprostředkujícím subjektem pro švýcarské fondy, respektive jejich část.

Co jsou švýcarské fondy?

Švýcarské a norské fondy jsou podobné prostředky jako fondy strukturální. Švýcarsko a Norsko nejsou členy Evropské unie, ale podílejí se na prostředcích, které Evropská unie přerozděluje. I když jednání ještě nejsou uzavřena, dá se předpokládat, že ze švýcarských fondů určených na další období zhruba třetina půjde do oblasti životního prostředí. A my je chceme používat – to je zatím záměr předběžný – na financování velmi komplexních projektů anebo na vykrývání mezer, kam strukturální fondy a speciálně Operační program Životní prostředí nedosáhne.

Na jak dlouho je naplánováno využívání strukturálních fondů? Co potom dál?

Pro Českou republiku je důležité, že stojí na prahu svých nejučtějších let, kdy velmi záleží, jakým způsobem peníze, které k nám z EU tečou v míře, která už se nikdy nebude opakovat, využijeme. To je velká zodpovědnost. Možná, že naši nástupci a potomci nás za to budou hodnotit. Způsob, jak tyto prostředky využijeme, může směřovat k výsledku, ke kterému se díky nim dostalo např. Irsko. Tomu peníze z Evropské unie pomohly k velmi radikální proměně a díky nim má v tuto chvíli vyšší HDP než Velká Británie. Ale také v tomto období čerpá už jen zlomek peněz, které z EU mělo do roku 2006. V budoucnu, až skončí programové období 2007 – 2013, se role fondu zřejmě zase zúží. Nyní za prostředky z technické asistence nabíráme poměrně velké množství lidí a už počítáme

s tím, že jim dáváme smlouvu na dobu určitou, protože poté asi opět odejdou.

Jakým způsobem se rozhoduje o použití těchto velkých částek? Myslím proces tady na Státním fondu životního prostředí.

To je proces, na jehož přesný popis by asi nestačil celý Zpravodaj, je popsán v manuálech postupů a v implementačních dokumentech. Rozhoduje se podle pravidel, která si Česká republika dojednala s Evropskou komisí, a rozdělování peněz podléhá nejen kontrole ze strany státu, ale i kontrole ze strany Evropské komise. Peněz je v Operačním programu Životní prostředí v současné době tolik, že můžeme optimisticky předpokládat, že ve většině prioritních os skoro každý, kdo včas podá slušný projekt, peníze dostane. 29. června jsme zveřejnili první výzvu, od 3. září můžeme přijímat žádosti a první prostředky budou mít žadatelé začátkem příštího roku. K metodice rozdělování: Úloha fondu je jasně daná jeho statutem zprostředkujícího subjektu. Žádosti hodnotíme po ekonomické a odborné stránce a potom je schvaluje rada fondu, dotaci pak podepisuje ministr.

Chystáte se projít protikorupčním auditem. Jak takový audit vypadá? Co je výsledek?

To byl jeden ze záměrů, které jsem měl hned při nástupu. Vycházel z toho, že pověst fondu nebyla – dlužno říct, že ne úplně zaslouženě – úplně excelentní. Protikorupční audit nám pomůže ukázat, kde jsou slabá místa při procesování subvencí. My víme, že slabým místem jsou výběrová řízení, proto se na ně soustředíme. Nejde o kontrolu fondu, protože máme dobře fungující kontrolu interní, kontrolu Nejvyššího kontrolního úřadu, podléháme i kontrole z Ministerstva životního prostředí. Protikorupční audit by měl ukázat, kde jsou v procesu administrace žádostí hluchá místa.

Kdo takový audit provádí?

To ještě nevíme, protože se musíme chovat korektně, takže i na dodavatele protikorupčního auditu vypíšeme výběrové řízení.

Jak se po přidělení peněz sledují a vyhodnocují projekty? Jsou sankce, když projekt nefunguje?

Na to je poměrně komplikovaná metodika. My kontrolujeme a vyhodnocujeme žádosti dle kritérií odborných, ekologických, ekonomických. Hodnotíme i vhodnost projektu pro konkrétní oblast podpory. Poté, co je žádost schválena, ještě musíme kontrolovat každou fakturu, kterou proplácíme...

Každou fakturu?

...to jinak nejde. Jedna z novinek, kterou jsem zavedl po svém nástupu, bylo, že v rámci restrukturalizace, která provází nástup každého nového ředitele, jsem zřídil oddělení investiční kontroly, ve kterém pracují velmi zkušení stavaři, kteří jsou schopni kontrolovat realizaci dotovaných investic na místě. Znájí různé triky, kterými žadatelé či jejich dodavatelé mohou obcházet naše pravidla a smlouvy. Kontrolují i oprávněnost rozpočtu, kvalitu rozpočtu a podobně. Důležité je, že to dělají na základě dlouholetých praktických zkušeností. Nemůže to dělat někdo, kdo neprošel praxí. Žadatele kontrolujeme i po ukončení projektu. Musíme hlídat, aby projekt sloužil tomu, kvůli čemu byl dotován. A snažím se v tomto směru ještě zpřísnit pravidla v Operačním programu Životní prostředí.

Z toho vyplývá, že tyto prostředky jdou především do stavebních projektů.

Obecně se dá říct, že fond platí, až na drobné výjimky z národních programů, především investiční náklady.

Narazila jsem na internetu na diskusi, kde byla zmínka, že Státní fond životního prostředí by se měl od ministerstva učit lépe pracovat s měkkými projekty.

Jsme připraveni se učit od kohokoli prakticky cokoliv, pokud to má význam. My ale máme prostředky, které do měkkých projektů až na výjimky neplynou. Z národních programů se platí konference, nějaké publikace a podobně. Tam jsem také zasáhl, protože si myslím, že významná část tzv. měkkých projektů by vyžadovala mnohem pečlivější posouzení jejich smyslnosti. Mně se nelíbí, že žadatelé automaticky přicházejí s nataženou dlaní za fondem či ministerstvem bez toho, aby se prostředky pokusili získat jinak.

A teď přímo k Operačnímu programu Životní prostředí: Žádosti v rámci první výzvy se podávají letos od 3. září do 26. října. Proč tak krátké rozmezí?

To je jenom první výzva. Další výzvy budou následovat jedna za druhou. Je to standardní perioda, ve které se žádosti budou přijímat. Druhá výzva začne velmi brzo poté, co skončí první.

Na druhou stranu – žadatelé by do tří měsíců měli vědět, jestli peníze dostali. Jak jste připraveni, abyste to tak rychle zvládli?

To je ta největší práce. Nejen tomuto termínu, ale v celém procesu vyhodnocování žádostí se musí přizpůsobovat personální kapacity. Také se snažíme optimalizovat metodiku hodnocení. Důležité je, že tomu musíme přizpůsobit i zázemí informačního systému.

Očekáváte nějaké problémy? Třeba velké množství žádostí.

Já si myslím, že jsme schopni odhadnout, kolik těch žádostí bude, především proto, že u nás existuje zásobník projektů v Operačním programu Infrastruktura, kde byl asi třistaprocentní převis poptávky nad nabídkou. Někjaký odhad tedy máme a na záplavu žádostí se připravujeme. Dílčí problémy samozřejmě očekáváme a připravujeme se na ně.

Jak jste připraveni pomoci lidem zvládnout formální nároky? Patří to vůbec do vaší práce? Můžete například žadatelé zvládat angličtinu?

Myslím, že na všechno, co žadatelé sami nezvládají (to není jenom otázka angličtiny, bez té se obejdu), mohou najít buďto poradce nebo jim může pomoci některá z institucí, která se poradenstvím zabývá. Také jim budou pomáhat naši zaměstnanci v krajích a naše budovaná regionální informační síť. Budeme mít pro každou oblast podpory v každém kraji konzultanty. Rozjeli jsme ještě jednu iniciativu, od které si hodně slibují, a to spolupráci s bankami. Myslím především na menší obce, které by měly u bank nalézt poradenské zázemí. Banka by jim měla dokonce pomoci dotaci spravovat v rámci tzv. dotačního managementu. Je důležité, že spolupráce bude pěstovaná na základě vzájemné výhodnosti. Pro nás je dobré, že finanční instituce na sebe vezmou tíhu komunikace a poradenství. Nejednáme pouze s bankami, začali jsme neformálně jednat i s Českou pojišťovnou, protože ta by nám mohla pomoci při zpracování žádostí fyzických osob. Snažíme se s MŽP dojednat, aby prostředky z Operačního programu Životní prostředí mohly čerpat i fyzické osoby. Podaří-li se to, množství žadatelů se znásobí a na to by našich čtrnáct krajských pracovišť už samozřejmě nestačilo. Informační zázemí pro žadatele je jedna z nejdůležitějších věcí, kterým se chceme věnovat. To bude jeden z pilířů pověsti fondu.

Čili když přijde starosta malé obce, který nemá možnosti jako manažer velké firmy, a obrátí se na někoho z vaší informační sítě s prosbou o pomoc, dostane se mu potřebných rad zdarma?

Ten obchodní model nemáme ještě dopracovaný, ale měl by relevantní informace získat velmi dostupným způsobem. Nemusí to být zdarma, protože například i projektová příprava je z operačního programu subvencovatelná. Problém je jinde. Významná část obcí ještě nemá ani rozvojové záměry. Oni tuší, že jsou nějaké dotace, myslí si, že by bylo dobré z nich čerpat, ale vlastně ještě neví na co. Protože neví na co, tak ještě nemají zpracované projekty a vzhledem k tomu nemohou o ty peníze žádat.

Jak dlouho se budou přijímat žádosti do Operačního programu Životní prostředí?

Po celé programové období. Máme na každý rok alokované nějaké prostředky. (Poznámka redakce: Podrobnosti v tabulce v článku na str. 4). Je to 20 až 30 miliard na rok. Žádosti budeme přijímat průběžně. Ten, kdo v první výzvě nestačí reagovat, bude mít ještě dost příležitostí, aby o peníze zažádal. Na druhou stranu šance na dotaci je teď o trochu větší, protože v některých oblastech podpory čekáme méně projektů. Čím dříve si kdo zažádá, tím větší má šanci.

Takže ani obce, které zatím rozvojový záměr nemají, nejsou bez šance. Říkal jste, že fyzické osoby zatím žádat nemohou.

Fyzické osoby byly podporovány z národních programů a v současné době probíhá vyjednávání s Evropskou komisí o tzv. housingu, to jest o podpoře bydlení. Jak dopadne, bude mít i vliv na Operační program Životní prostředí. Pak budeme vědět, zda z prostředků Evropské unie budeme moci lidem platit například solární panely. Podaří-li se to, bude to mít obrovský dopad na vztah lidí k novým technologiím obnovitelných zdrojů energie.

Kdy se může očekávat rozhodnutí?

Doufám, že v září už to budeme vědět.

Když to shrnu, Operační program Životní prostředí je v současnosti váš nejnáročnější, nejvýznamnější, největší projekt.

To je přímo klíčový projekt! Jsme odpovědní vůči ministerstvu a vůči institucím, které nás kontrolují a se kterými spolupracujeme, jsme odpovědní vůči Evropské unii. A především jsme odpovědní za to, že právě v tomto mimořádně významném období Česká republika ty peníze využije co nejlépe.

Jaký efekt by měl Operační program Životní prostředí celkově pro Českou republiku přinést? Mohl byste co nejvíc konkretizovat? Zmínil jste se třeba o fyzických osobách, že by to mělo dopad na vztah veřejnosti k solární energii...

Doufám, jsem přesvědčen o tom, že prostředky Operačního programu Životní prostředí využijeme co nejefektivněji. Podaří-li se to, tak bychom měli ve 20. letech 21. století žít v zemi, která bude mít významně rozvinutější infrastrukturu, než má nyní. Infrastrukturu ve smyslu kanalizací, čistíček odpadních vod, odpadového hospodářství a podobně, zkrátka ve všech oblastech definovaných v sedmi prioritních osách OPŽP bychom měli být o významný kus dále.

*Ptala se Hana Kolářová, 8. srpna 2007
Foto archiv SFŽP*

EVROPSKÁ UNIE:

ZASEDÁNÍ RADY PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Dne 28. června 2007 se v Lucemburku uskutečnilo řádné zasedání Rady EU pro životní prostředí. Delegaci ČR vedl místopředseda vlády a ministr životního prostředí RNDr. Martin Bursík. Na zasedání Rady byla na programu následující hlavní témata: problematika odpadů, normy environmentální kvality v oblasti vodní politiky, zákaz vývozu a bezpečné skladování kovové rtuti, účast Evropského společenství na jednáních o mezinárodních pravidlech a postupech v oblasti odpovědnosti a náhrad škod vzniklých v důsledku přeshraničních převozů živých modifikovaných organismů, snižování emisí CO₂ z osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel, přezkum systému EU pro obchodování s emisemi skleníkových plynů, nový podnět pro politiku EU v oblasti životního prostředí a další záležitosti.

Odpady – návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady

Hlavním předmětem diskuse ministrů bylo spalování odpadů s energetickým využitím. Diskuse se vedla především o čl. 10, kde předsednictví představilo kompromisní návrh, umožňující vznášet námitky proti dovozu odpadů ke spalování s energetickým využitím, pokud by důsledkem takové přepravy bylo odstranění odpadů domácího původu. Návrh se ovšem setkal s výhradami blokující menšiny delegací včetně České republiky, které prosazovaly, aby důvody námitky byly širší než jen následná nezbytnost odstranění odpadů domácího původu. Na základě navazující diskuse předložilo předsednictví ve spolupráci s Komisí upravený návrh, který rozšířil možnost výhrad členských států o námitky proti vývozu odpadů na základě environmentálních hledisek podle nařízení (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů.

Vzhledem k tomu, že tento upravený návrh nikterak neuspokojil výhrady k omezenému rozsahu námitky proti dovozu odpadů, uplatnili zástupci České republiky další připomínky, které se po obtížném jednání ministra podařilo prosadit do výsledného kompromisního textu. Podle výsledné verze mohou členské státy vznášet námitky proti dovozu odpadů ke spalování také na základě nesouladu s jejich plánem odpadového hospodářství. Členské státy budou mít povinnost notifikovat o takovém rozhodnutí Evropskou komisi.

Konečný návrh delegace přijaly, jedna se zdržela hlasování a další delegace doplnila k návrhu směrnice své vyjádření, ve kterém uvádí, že spalování odpadů by mělo vždy být považováno za operaci odstranění, přičemž zařazení definice umožňující klasifikovat spalování jako využití oslabuje úsilí o dosažení cílů recyklující společnosti a o omezování a opakované využívání v rámci odpadové hierarchie. K tomuto vyjádření se připojila také Česká republika. Směrnice tedy byla přijata s úpravami podle diskuse ministrů a nyní postupuje do druhého čtení.

Zákaz vývozu a bezpečné skladování rtuti – návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady

Návrh nařízení vychází ze Strategie EU týkající se rtuti (EU Mercury Strategy) přijaté Radou ministrů v červnu 2005 a rozpracovává dvě z dvaceti konkré-

ních akcí, které jsou ve strategii navrhovány. Nařízení by mělo zajistit, že se přebytečná kovová rtuť nebude vracet na trh, ale bude bezpečně uskladněna; navrhuje se zákaz vývozu rtuti ze států Společenství od 1. července 2011. Rtuť uvolněná ve třech vyjmenovaných oblastech (odstavené amalgamové elektrolyzéry, čištění zemního plynu a vytavování neželezných kovů) bude dočasně ukládána tak, aby to bylo bezpečné pro lidské zdraví a životní prostředí.

Rada ministrů se zabývala několika otevřenými otázkami v návrhu, ale nakonec bylo dosaženo politické dohody a návrh bude dále projednáván ve druhém čtení.

Emise CO₂ – sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o výsledcích přezkumu strategie Společenství na snižování emisí CO₂ z osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel

Revidovaná strategie Společenství na snižování emisí CO₂ z osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel byla Komisí schválena v únoru 2007, revize byla provedena s cílem zlepšit plnění cílů strategie, které mají přispět ke snižování emisí skleníkových plynů. V revidované strategii se navrhuje tzv. integrovaný přístup řešení založený na zlepšování účinnosti paliv, zlepšování technologií a rozšíření používání biopaliv. Text závěrů Rady byl schválen.

Emise CO₂ – přezkum systému Evropské unie pro obchodování s emisemi

Probíhá příprava revidované verze směrnice 2003/87/ES, která by měla vstoupit v platnost pro další obchodovací období – od roku 2013. K revizi Komise ustavila expertní pracovní skupinu, jejíž výstupy budou zapracovány při přípravě legislativního návrhu; tento by měl být Radě a EP předložen do konce roku 2007, pravděpodobně v listopadu.

Německé předsednictví připravilo návrh závěrů Rady, který zdůrazňuje klíčový význam systému obchodování s emisemi (Emission Trading Scheme, ETS) pro snižování emisí CO₂, připomíná závazky v této oblasti přijaté Evropskou radou v březnu 2007, a vyzývá Komisi k včasnému předložení legislativního návrhu. Explicitně zmiňuje některé důležité aspekty revize a připomíná souběžně projednávaný návrh na začlenění emisí z leteckého sektoru.

Po podrobné diskusi bylo dosaženo kompromisu, odstavec 4 závěrů byl doplněn o text shodný s textem závěrů Evropské rady v březnu 2007 (zdůrazňující národní okolnosti v kontextu budoucího rozdělení závazku EU na snížení emisí skleníkových plynů – 20% resp. 30% závazek). Závěry Rady byly schváleny jednomyslně, Komise předložila prohlášení, ve kterém se zavazuje vzít v úvahu veškeré příspěvky jednotlivých členských zemí v rámci diskusí k návrhu revizovaného ETS.

Nový podnět pro politiku EU v oblasti životního prostředí

Předkládaný návrh závěrů Rady se týká tří hlavních oblastí a byl připraven německým předsednictvím na základě následujících dokumentů – sdělení Komise k revizi 6. akčního programu EU pro životní prostředí (6EAP), Zelené knihy k tržním nástrojům a výstupů závěrů z neformálního ministerského zasedání v Essenu (1. – 3. června 2007), kde byly hlavním tématem debaty ekoinovace a zaměstnanost. Text závěrů byl schválen bez diskuse.

Další výsledky Rady

Dále došlo na Radě k přijetí závěrů ohledně doporučení Komise Radě o účasti Evropského společenství na jednáních o mezinárodních pravidlech a postupech v oblasti odpovědnosti a náhrad škod vzniklých v důsledku **přeshraničních převozů živých modifikovaných organismů v rámci Cartagenaského protokolu o biologické bezpečnosti**, bylo dosaženo politické shody o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o normách **environmentální kvality v oblasti vodní politiky** a byla projednána příprava na deváté řádné zasedání **Konference smluvních stran (COP 9) Úmluvy o biolo-**

gické rozmanitosti (CBD) (Bonn 19. až 30. května 2008).

Geneticky modifikované organismy – hodnocení rizik

V rámci bodu Různé se na Radě jednalo zejména o geneticky modifikované kukuřici MON 863. Komise vyjádřila připravenost důsledně se danou problematikou zabývat a uvedla, že již v březnu 2007 požádala EFSA (Evropský úřad pro bezpečnost potravin) o vypracování příslušného posudku, na jehož základě by ve spolupráci s národními institucemi mělo dojít k důkladnému vyhodnocení všech případných rizik MON 863.

Portugalské priority a další rozhodnutí

Na závěr jednání představilo Portugalsko program a priority svého předsednictví, kterými jsou ochrana klimatu a energetika, nedostatek vody a sucho, podnikání a biodiverzita.

Bylo přijato rozhodnutí Rady o účasti Evropského společenství na jednáních v rámci Montrealského protokolu o **látkách, které poškozují ozonovou vrstvu**, směrnice Rady o minimálních pravidlech **pro ochranu kuřat chovaných na maso**, rozhodnutí Rady o postoji Evropského společenství v rámci Rady ministrů Energetického společenství (Podgorica 29. června 2007), dále pak nařízení Rady o ekologické produkci a **označování ekologických produktů** a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91.

V oblasti politiky rybolovu došlo k přijetí nařízení Rady o uzavření Dohody mezi Evropským společenstvím na jedné straně a vládou Dánska a místní vládou Grónska na straně druhé o **partnerství v odvětví rybolovu** a k přijetí nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1941/2006, (ES) č. 2015/2006 a (ES)

EVROPSKÁ UNIE:

PRIORITY PORTUGALSKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ

Dne 1. července 2007 převzalo Portugalsko od Spolkové republiky Německo předsednictví Evropské unie. V souvislosti s výkonem předsednické funkce vytyčilo pro oblast životního prostředí následující priority: změna klimatu, nedostatek vody a problematika sucha, podnikání a biodiverzita.

Změna klimatu

Jednu z největších současných výzev na poli životního prostředí představuje boj proti změně klimatu. Portugalsko se bude snažit o rozvíjení a implementaci integrovaného přístupu ke klimatu a energetice, který byl přijat během německého předsednictví na jarním summitu Evropské rady. Implementace bude probíhat v oblastech obnovitelných zdrojů energie, biopaliv a zahrnutí emisí z letecké dopravy do evropského obchodování s emisními povolenkami.

V závěru portugalského předsednictví by se na Bali měla uskutečnit mezinárodní konference OSN o změně klimatu (UNFCCC). Portugalsko jako

předsednická země si je vědomo důležitosti tohoto jednání pro pokračování vedoucí úlohy EU v mezinárodní diskusi o vývoji po skončení platnosti Kjótského protokolu v roce 2012.

Akce: Neformální workshop WPIEI o změně klimatu, Lisabon, 16. – 17. 7.

Nedostatek vody a problematika sucha

Nedostatek vody a sucho tvoří další prioritu zahájeného portugalského předsednictví. V některých částech Evropy jsou dodnes viditelné důsledky ničivých such z roku 2005. Lze předpokládat, že se s tímto fenoménem v úzké souvislosti se změnou klimatu bu-

dou potýkat i následující generace. Proto si Portugalsko předsevzalo dát tomuto problému evropskou dimenzi a hledat vzájemnou pomoc, sdílet informace a zkušenosti a pracovat na společném postupu v boji proti tomuto fenoménu.

Toto téma tvoří obsah neformální Rady pro životní prostředí na přelomu srpna a září v Lisabonu. V červenci Evropská komise představila sdělení, které je klíčovým příspěvkem pro chystané neformální ministerské setkání.

Akce: *Neformální setkání ministrů životního prostředí, Lisabon, 31. 8. – 2. 9.*
Workshop na téma nedostatek vody a problematika sucha, Lisabon, 16. 11.

Podnikání a biodiverzita

Zahrnutí kritérií biodiverzity do podnikatelských záměrů je třetí prioritou předsednictví. Impulsem bylo sdělení o biodiverzitě Evropských společenství z května 2006 a Závěry Rady pro životní prostředí z prosince 2006, které si za cíl vytyčily vyhotovení nezávazného seznamu postupů identifikujícího pozitivní vlivy na biodiverzitu a přírodu. Tento seznam by mohl mít charakter charty či kodexu "chování".

Akce: *Konference na téma obchod a biodiverzita, Lisabon, 12. – 13. 11.*

Ostatní témata předsednictví

Ostatní témata se budou týkat strategie udržitelného rozvoje a zelené knihy k adaptaci EU na změnu klimatu.

Předmětem legislativního projednávání během portugalského předsednictví v prvním čtení budou návrhy v oblasti ochrany půdy, zahrnutí letectví do evropského systému obchodování s emisemi (EU Emissions Trading Scheme, EU ETS), kvalita paliv, nařízení tzv. postupu předchozího souhlasu (PIC) a konzultační (komitologické) návrhy. Ve druhém čtení mají být projednány směrnice o kvalitě ovzduší a mořské strategii. Projednávání dalších legislativních návrhů bude záviset na termínu jejich předložení ze strany Evropské komise (revize ETS, EURO VI – snížení emisí z těžkých motorových vozidel, emise CO₂ u lehkých užitkových vozidel, carbon capture and storage aj.).

*PhDr. Šárka Strahalová,
odbor Evropské unie MŽP*

OHROŽENÉ DRUHY:

VOLÁNÍ DIVOČINY Z HAAGU

Konference Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES) jednala v Haagu – poprvé v Evropské unii.

Čtrnáct dní o obchodu s ohroženými druhy

Pod heslem *Volání divočiny* uspořádaly Sekretariát CITES a Nizozemské království ve dnech 3. – 15. června 2007 v Haagu 14. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o mezinárodním obchodu

ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Zasedání se zúčastnilo více než 1 250 zástupců ze 151 smluvních stran (ze 171 stávajících) a množství mezinárodních a národních institucí a vládních i nevládních organizací, např. Evropského společenství, Programu OSN pro životní prostředí (UNEP), Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO), Interpolu, Světové celní organizace, Úmluvy o biologické rozmanitosti, Světového svazu ochrany přírody (IUCN), Světového fondu na ochranu přírody (WWF), Birdlife International, Greenpeace a dalších.

Česká republika vyslala delegaci vedenou RNDr. Františkem Pojerem, náměstkem ministra a ředitelem sekce ochrany přírody a krajiny MŽP, ve které byli jak zodpovědní pracovníci MŽP, jako

gestora plnění Úmluvy na národní úrovni, tak i zástupci Agentury ochrany přírody a krajiny ČR – národního vědeckého orgánu CITES, České inspekce životního prostředí a Ústřední komise ochrany zvířat Ministerstva zemědělství. Problematika CITES spadá do působnosti Evropské unie, takže členské státy EU jednaly podle dohodnuté společné pozice, která byla také ve shodě s postojem ČR schváleným vládou.

Konferenční centrum v Haagu – místo konání 14. zasedání CITES.

Generální tajemník CITES Willem Wijnstekers během své úvodní řeči.

Gerda Verburgová, nizozemská ministryně zemědělství, přírody a kvality potravin, ve své úvodní řeči zdůraznila, že ochrana životního prostředí a biodiverzity patří mezi důležité oblasti v agendě globální politiky a že obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami je důležitý z ekonomického hlediska zejména pro rozvojové země, kde může přispět ke zmírnění chudoby.

Shafqat Kakakhel, zástupce výkonného ředitele UNEP, se zmínil o tom, že ačkoliv během čtyřiatřítileté historie Úmluvy bylo dosaženo značných úspěchů při potírání ilegálního obchodu s ohroženou flórou a faunou, řada problémů zůstala nevyřešena a objevily se některé nové hrozby, přičemž jako hlavní označil ohrožení biodiverzity vlivem změny klimatu.

Cristián Maquieira, předseda Stálého výboru CITES, poznamenal, že existuje celá řada úmluv zabývajících se ochranou biodiverzity a životního prostředí, ale CITES jako jediná reguluje obchod s živočichy a rostlinami z ochranného pohledu.

Generální tajemník CITES Willem Wijnstekers podtrhl důležitost Úmluvy přispívající ke snížení chudoby ve světě a zároveň ve svém projevu pobídl k tomu, aby smluvní státy rozvíjely podporu udržitelného rozvoje v obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. Vyzdvihl rovněž, že se CITES v poslední době zaměřuje na ekonomicky významnou mořskou faunu a tropické dřeviny, a v souvislosti s tím zdůraznil důležitost spolupráce s mezinárodními organizacemi jako FAO a Mezinárodní organizace pro tropické dřevo (ITTO).

Čtrnáctidenní intenzivní jednání probíhalo v plénu pod předsednictvím ministryně Verburgové a ve dvou paralelních výborech. Výbor I, zaměřený na odborné záležitosti druhové ochrany, řídil Greg Leach (Austrálie) a výboru II, který řešil politické, organizační a administrativní věci, předsedal Chi-Sun Cheung (Čína). Česká republika z titulu člena Stálého výboru předsedala dvěma půldenním zasedáním evropského regionu. Pod záštitou ministryně Verburgové se rovněž uskutečnil jednodenní ministerský kulatý stůl za účasti 41 ministrů, náměstků a státních tajemníků. Českou republiku zastupoval náměstek ministra životního prostředí RNDr. F. Pojer. Souběžně s konferencí se konalo množství různých doprovodných akcí a odborných se-

minářů k problematice globální ochrany biodiverzity a obchodu s živou přírodou.

Materiály zasedání jsou k dispozici na portálu CITES (www.cites.org) a neoficiální ale podrobný zápis včetně fotografického zpravodajství je na www.iisd.ca/cites/cop14/.

Příští 15. zasedání konference smluvních stran Úmluvy se plánuje na rok 2010 a hostitelskou zemí bude Katar.

Zhodnocení a přehled hlavních výsledků konference

Šlo o první konferenci smluvních stran CITES na území Evropské unie, které bylo využito Evropskou komisí a členskými státy EU včetně České republiky k prezentaci úrovně ochrany přírody v EU a politiky EU v oblasti globální ochrany biodiverzity. EU se jasně profilovala jako vedoucí síla při projednávání většiny bodů zasedání. Evropská komise zhodnotila výsledky zasedání jako úspěch EU. Zdůraznila zejména (1) „historickou“ dohodu afrických států o slonovině, která byla dosažena především díky zprostředkovatelskému úsilí EU, (2) že se podařilo obrátit pozornost smluvních stran na obchod s ohroženými tropickými dřevinami a (3) na problematiku mořských, komerčně využívaných ryb a ostatních vodních živočichů, včetně prosazení návrhu EU na zařazení úhoře říčního do přílohy II, a že (4) byl přijat strategický výhled Úmluvy na příštích šest let podle představ EU.

Nejdůležitější výsledky zasedání lze shrnout do následujících bodů:

Změny v seznamech chráněné fauny a flóry

Projednalo se 37 návrhů na změny v seznamech chráněné fauny a flóry. Nově jsou pod ochranou CITES mořští rejnoci z čeledi pilounovitých, úhoř říční a brazilský národní strom sapan ježatý. Status ochrany byl povýšen přeřazením do nejprísnejší přílohy I u outloňů, ještěra korovce guatemalského, gazely atlaské a gazely pískové. Naopak z přílohy I do přílohy II byla přeřazena brazilská populace kajmana černého a agávovitá rostlina *Nolina interrata*. Ze seznamů CITES byly vyškrtuty agáve arizonská, tři rody primitivních stromovitých kaktusů s listy (*Pereskia*, *Pereskopsis* a *Quiabentia*) a rostlina *Shortia galacifolia*. U řady druhů především rostlin byly upřesněny vysvětlivky,

Za předsednickým stolem konference: Generální tajemník CITES Willem Wijnstekers, Gerda Verburgová, nizozemská ministryně zemědělství, přírody a kvality potravin a její náměstek Andre van de Zande.

kteří části, odvozeniny a výrobky podléhají kontrolám CITES. Velká část návrhů však byla neúspěšná (7 návrhů bylo odmítnuto a 13 jich bylo staženo), včetně návrhu EU na ochranu dvou druhů žraloků a čtyř druhů dřevin amazonského pralesa.

Obchod se slonovinou

Nejproblematictější agendou byl obchod se slonovinou, respektive hluboké rozpory mezi africkými státy v názorech na uvolnění zákazu z roku 1989 a na vliv regulovaného legálního obchodu na pytláctví slonů kvůli slonovině. Botswana, Namibie, JAR, Tanzanie a Zimbabwe chtěly povolit další výjimky na vývoz surové slonoviny ze svých státních zásob, podobně jako se to podařilo na konferencích v Harare (1997) a Santiagu de Chile (2002). Naproti tomu Keňa a Mali požadovaly vyhlášení dvacetiletého moratoria na jakýkoli obchod se slonovinou. Celý problém byl značně zpolitizovaný a v ohnisku zájmu evropské i světové veřejnosti a prakticky všech ochrannářských nevládních organizací. Nakonec byla přijata konsensuální dohoda, která by měla vyřešit 18 let trvající spor a přispět ke konstruktivnímu jednání a akcím k účinné ochraně slonů. Botswana, JAR, Namibie a Zimbabwe budou moci prodat své státní zásoby slonoviny nahromaděné před 31. lednem 2007 v jednorázové zásilce do Japonska (a eventuálně i do dalších zemí schválených Stálým výborem – jedná se především o Čínu) za podmínek, že dovážející stát slonovinu zpracuje na vnitřním trhu a nedovolí její další vývoz. Nejdůležitější je však splnění podmínek, že veškerý zisk půjde na ochranu slonů a podporu komunit na územích se slony a že tento jednorázový obchod se slonovinou bude pečlivě a exaktně vyhodnocen, jestli nevyvolal další vlnu pytláctví slonů. Podle návrhu Keni a dalších oponentů obchodu se slonovinou bude po tomto „experimentálním“ prodeji 9 let trvající přestávka, kdy žádný stát nepovolí vývoz surové slonoviny. Dopad experimentálního prodeje slonoviny na úroveň pytláctví a stav ochrany slonů v Africe a Asii bude objektivně vyhodnocen monitorovacími programy a další diskuse o možném omezeném obchodu se slonovinou bude nejdříve na 16. zasedání konference smluvních stran

Vedoucí české delegace RNDr. František Pojer, náměstek ministra a ředitel sekce ochrany přírody a krajiny MŽP, při svém vystoupení na ministerském kulatém stole.

za 6 let. Do té doby by měl Stálý výbor CITES navrhnout, zda a jak by mohly jihoafrické státy se zdravou sloní populací v příloze CITES II prodávat legální slonovinu, aniž by to mělo negativní vliv na kriticky ohrožené slony CITES I v jiných afrických zemích. Dohoda dále zahrnuje Akční plán ochrany slona afrického, který bude uplatněn všemi areálovými státy a bude finančně podpořen nově zřízeným Fondem pro slona afrického, v jehož řídicím výboru budou zástupci areálových států i donorů.

Cenné druhy tropického dřeva

Všechny tři návrhy EU, týkající se komerčně cenných druhů tropického dřeva, byly staženy kvůli víceméně politické opozici řady jihoamerických areálových států. Šlo o 3 druhy palisandru (*Dalbergia retusa*, *D. granadillo* a *D. stevensonii*) a česnekovník (*Cedrela spp.*), které měly být zařazeny do přílohy II. Byl však přijat alternativní akční plán, podle kterého proběhne sběr a vyhodnocení dat v areálových státech a budou zpracována doporučení k ochraně tropických dřevin na příštím zasedání. EU bude také zvažovat jednostranné zařazení těchto dřevin do přílohy B k nařízení Rady (ES) č. 338/97, což by umožnilo kontrolovat dovoz do EU za stejných podmínek jako podle CITES. S podporou EU byl přijat brazilský návrh na ochranu dřeviny sapanu ježatého (*Caesalpinia echinata*). Na návrh EU (Itálie) byla zřízena pracovní skupina pro vypracování pomůcek a metodik k provádění kontroly dřeva – exemplářů CITES. Dále byla přijata opatření, aby jihoamerické státy s výskytem mahagonu brazilského, honduraského a kubánského, které jsou v příloze CITES II, dodržovaly principy udržitelné těžby mahagonového dřeva. Problematická situace je zejména v Peru, které není schopné se vypořádat s nelegální těžbou. Stálý výbor proto určil pro Peru provizorní omezené vývozní kvóty a vláda Peru musí rychle problém vyřešit, nebo bude vyhlášen zákaz dovozu mahagonového dřeva z této země. EU je spolu s USA nejvýznamnějším dovozcem mahagonu.

Komerčně významné ryby a jiní vodní živočichové

Z celkem sedmi návrhů na přísnější ochranu komerčně významných ryb aj. vodních druhů uspěly pouze návrhy na zařazení evropského úhoře říčního do přílohy II a pilounů do CITES I/II. Populace úhoře říčního je zdecimována prakticky v celém areálu rozšíření, takže regulace mezinárodního obchodu podle CITES by měla přispět k omezení nadměrného lovu. Evropská komise v souvislosti s tím nedávno přijala akční plán ochrany a managementu úhoře v EU. Evropská unie také navrhovala ochranu CITES II pro žraloka nosatého a ostrouna obecného, jejichž populace celosvětově klesají kvůli neregulovanému nadměrnému lovu. Návrhy podpořila nadpoloviční většina hlasujících smluvních stran, ale méně než potřebné dvě třetiny, takže nebyly schváleny. Proti byly tradičně Japonsko, Norsko, Island a některé další státy, které nechtějí z politických důvodů rozšiřovat ochranu CITES i na mořskou faunu a odůvodňují to tím, že jde o doménu FAO a regionálních organizací pro mořský rybolov. Oponenti také vyu-

Za členské státy EU hovořil Jochen Flasbarth, vedoucí delegace Německa, které v té době předsedalo Evropské unii.

žili bouřlivé diskuze o ochraně žraloků ke kritice EU za její špatnou politiku v oblasti regulace evropských mořských rybářů. Naproti tomu úspěchem bylo přijetí rezoluce, že smluvní strany a Výbor pro živočichy CITES mají ve spolupráci s FAO a ostatními relevantními mezinárodními organizacemi hledat cesty pro účinnou ochranu ohrožených, komerčně lovených mořských živočichů, včetně návrhů na jejich ochranu podle CITES. Konference také přijala další konkrétní opatření k obchodu s kaviárem jeseterů, kteří jsou všichni v CITES od roku 1998. Vypadá to, že katastrofická situace s lovem jeseterů v Kaspickém moři se dostává pod kontrolu, takže bylo možno po ročním moratoriu povolit vývoz kaviáru na základě velmi konzervativních kvót. EU je největším světovým konzumentem kaviáru.

Status ochrany velryb

Byl odmítnut japonský návrh, aby Úmluva odborně prověřila status ochrany velryb, které jsou chráněny Úmluvou o regulaci velrybářství (ICRW). Zasedání tak znovu potvrdilo, že CITES nebude zasahovat do záležitostí ICRW a jejího vědeckého panelu a že moratorium lovu velryb podle ICRW bude i nadále podpořeno zařazením těchto druhů do přílohy I k CITES, a tedy zákazem mezinárodního obchodu.

Strategický výhled CITES

Zasedání schválilo Strategický výhled CITES na období 2008 – 2013 zaměřený na posílení role Úmluvy a její příspěvek k plánu na zastavení ztráty biologické rozmanitosti do 2010 a v dalších letech, který byl přijat na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu v r. 2002, a k dosažení Rozvojových cílů tisíciletí (MDG). Dokument zdůrazňuje princip udržitelného využívání přírodních zdrojů a klade si za cíl, že CITES musí být nástrojem proti neregulovanému obchodování se všemi reálně i potenciálně ohroženými druhy, včetně komerčně využívané mořské fauny a dřevin.

Ministerský kulatý stůl

Ministerského kulatého stolu dne 13. června 2007, který byl první takovou událostí v historii CITES, se zúčastnilo 41 ministrů či jejich zástupců.

RNDr. František Pojer, který zastupoval ministra životního prostředí ČR, ve svém příspěvku zdůraznil nutnost většího zapojení Úmluvy do boje proti obchodu s nelegálně těženými ohroženými dřevinami a uvedl, že Česká republika sice není významným dovozcem mahagonu a jiných dřevin na seznamech CITES, ale má bohaté zkušenosti s udržitelným obhospodařováním a ochranou lesů, které by mohly být využity i v jiných státech. Podle očekávání nebyla výsledkem žádná přímo závazná deklarace. Ve zprávě předsedající ministryně Verburgové jsou prezentována stanoviska ke třem základním tématům: (1) příspěvku CITES k biodiverzitě a udržitelnému rozvoji, (2) posílení implementace a vymahatelnosti CITES a (3) roli CITES v problematice ochrany tropických dřevin a mořských druhů.

CITES a životy

V roce 2004 přijala konference CITES usnesení o nutnosti regulovat obchod s ohroženou faunou a flórou s ohledem na možné socioekonomické dopady na chudé obyvatele rozvojových zemí, kteří se živí sběrem živočichů a rostlin. Nyní byl schválen návrh EU, iniciovaný Velkou Británií, aby se zpracovaly nástroje a metodiky, jak takové negativní dopady Úmluvy hodnotit. Takové nástroje však budou pouze dobrovolné a nemohou být v rozporu s cílem Úmluvy, tj. ochranou volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Dodržování pravidel a vymáhání

Zasedání schválilo návrh EU (původně Velké Británie) na další prohloubení spolupráce v této oblasti např. harmonizováním sankcí, posílením spolupráce kontrolních orgánů a jejich kapacit na národní i mezinárodní (Interpol, WCO) úrovni či uspořádáním schůzky kontrolních a vymáhacích orgánů Úmluvy. V souvislosti s tím bylo na úrovni EU přijato doporučení Komise č. 2007/425/ES ze dne 13. června 2007, kterým se označuje soubor opatření pro prosazování nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi. Stejně důležité je i informování veřejnosti o negativních dopadech nezákonného obchodování s chráněnými živočichy a rostlinami.

Nelegální obchod s lidoopy a dalšími komoditami

Sekretariát podal zprávu o akcích proti nelegálnímu obchodu s chráněnou faunou a flórou a o aktuálních problémech. Ve velké míře dochází k nelegálnímu obchodu s lidoopy a velkými opicemi, přičemž situace s přežitím lidoopů v přírodě (orangutani, gorily, šimpanzi) je krizová. Řešení celkově neutěšené situace s ochranou tygrů, levhartů, irbisů aj. kočkovitých šelem v Asii kvůli značnému nelegálnímu obchodu (kožešiny, čínská tradiční medicína, živá zvířata) vyžaduje okamžité a účinné akce areálových států a podporu světového společenství. Značným zklamáním se však ukázala chybějící politická vůle v některých státech s výskytem tygra, např. v Indii. Žádost Číny o mezinárodní „legalizaci“ farem chovájících tygry pro komerční produkci byla odmítnuta, a naopak bylo přijato doporučení státům s komerč-

Na jedné z četných koordinačních schůzek členských států EU. Vlevo jsou dvě hlavní osoby předsedajícího Německa – Jochen Flasbarth, vedoucí delegace SRN a jeho zástupkyně Elisabeth Munzertová.

ními farmami tygrů, aby byly chovy tygrů v zajetí omezeny jen pro ochranné účely. Organizace TRAFFIC (společný podnik IUCN a WWF na monitorování dopadů obchodu na ochranu fauny a flóry) seznámila konferenci s alarmujícím růstem nelegálního obchodu s rohy nosorožců od roku 2000 a zasedání přijalo několik urgentních rezolucí a doporučení areálovým státům a donorům, jak pytláctví nosorožců omezit. Dále se řešily např. problémy s asijskými antilopami čiru a sajgou, mořskými a sladkovodními želvami, tradiční medicínou využívající ohrožené druhy a pytláctvím pro maso z divočiny (bushmeat) v Africe a tropické Americe.

Internetový obchod s exempláři CITES

Na návrh EU (původně Velké Británie) bude svolána pracovní schůzka k diskusi o nelegálním obchodu prostřednictvím internetu a možnostech jeho prevence.

Obchod s malými výrobky z krokodýlí kůže

Na základě návrhu EU (Francie) a Švýcarska bude vytvořena pracovní skupina, která by posoudila možnosti vyřadit z kontrol podle Úmluvy malé výrobky z krokodýlí kůže. Šlo by např. o pouzdra na kreditní karty, náušnice, klíčenky, notebooky, kabelky, váčky na tabák, peněženky, náramky k hodinkám, opasky nebo oděvní doplňky. S těmito komoditami se celosvětově obchoduje v obrovském rozsahu, což představuje značnou administrativní zátěž pro výkonné orgány při vydávání potřebných dokladů CITES. Kontroly by se měly zaměřovat především na obchod s kůžemi krokodýlů z areálových států a zároveň by bylo vhodné omezit byrokracii při obchodu s hotovými malými výrobky.

Výbory CITES

Dne 2. června 2007 a bezprostředně po zasedání 15. června 2007 se uskutečnily též 55. a 56. schůzka Stálého výboru CITES. České republice skončilo členství ve Stálém výboru CITES. Byla nahrazena Velkou Británií, kterou však bude zastupovat dalších šest let

jako alternát. Dalšími dvěma evropskými reprezentanty ve Stálém výboru jsou Bulharsko (alternát Itálie) a Island (alternát Norsko). Předsedou výboru je velvyslanec Cristián Maquieira (Chile). Zasedání dále schválilo složení nových odborných výborů, do kterých každý region jmenuje jednotlivé odborníky.

Problémy a nedostatky

Poměrně velký počet z celkového počtu 171 smluvních stran se nezúčastnil hlasování. Zástupci smluvních stran se na konferenci nedostavili z finančních či jiných důvodů (20 států) nebo jejich delegace neměly potřebné pověření od svých vlád či nechtěli zaujmout žádnou pozici. Např. v případě červených korálů nehlasovalo 68 smluvních stran, v případě pilounů a žraloků 66, obchodu s tradiční medicínou 92 a při rozhodování o vzájemné spolupráci mezi Úmluvou a ostatními mezinárodními nástroji 103 států. Celý průběh konference, ať už v jednotlivých výborech či v plénu, provázely problémy při manipulaci s technikou při elektronickém hlasování. Ačkoliv podle jednacího řádu konference CITES jsou hlasování při zasedání veřejná (kromě výjimečného hlasování tajného), hlasovalo se pouze elektronicky stisknutím tlačítka, kdy ani hlasující stát nemohl bezprostředně ověřit, jestli byl jeho hlas správně zaznamenán, a souhrnné výsledky hlasování byly k dispozici obvykle až druhý den, čímž organizátoři značně ztížili zejména členským státům EU možnosti rychlé koordinace při pozměňovacích návrzích apod. Předsednické Německo používalo dohodnuté signály (červený papír „Ne“, zelený „Ano“), což však bylo provázáno nevolí některých smluvních stran, které v tom viděly snahu EU ovlivňovat ostatní státy. Špatně fungující elektronické hlasování také zpochybňovalo přijaté výsledky a dlouhá diskuse k tomuto problému poslední den zasedání málem způsobila krach jednání o rozpočtu kvůli nedostatku času.

RNDr. Jan Kučera, CSc., RNDr. Ondřej Klouček, odbor mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP, a Mgr. Helena Kostínková, odbor mnohostranných vztahů MŽP
Foto Jan Kučera

VĚDA:

SHRNUTÍ ZÁKLADNÍCH ZNALOSTÍ O KLIMATICKÝCH ZMĚNÁCH

Stanovisko Komise pro životní prostředí Akademie věd ČR k diskusi o klimatických změnách.

1. Úvod

1.1. Vydání Čtvrté hodnotící zprávy Mezivlád- ního panelu pro změny klimatu a tzv. Sternovy zprávy i další okolnosti vyvolaly rozsáhlou diskusi o vlivu kli- matických změn na rozvoj lidské společnosti. Diskuse neprobíhá jen v odborných časopisech, ale i na stra- nách deníků a v televizních pořadech. Bohužel, řada příspěvků trpí značnou neinformovaností. Četná jsou základní neporozumění, dílčí omyly, a dokonce dez- interpretace zjištěných fakt. Proto jsme se rozhodli v tomto stanovisku shrnout základní znalosti tak, jak vyplývají z práce českých klimatologů i tisíců našich kolegů v zahraničí.

1.2. Na přípravě předkládaného stanoviska se podíleli odborníci z univerzit, Akademie věd ČR a Českého hydrometeorologického ústavu. Zákla- dem k jeho formulaci byly přednášky a diskuse ve- dené na semináři *Globální změna klimatu: vědecké poznatky*, který v dubnu 2007 uspořádala Komise pro životní prostředí AV ČR. Bohatě jsme také využili po- drobné *Čtvrté hodnotící zprávy Mezivlád- ního panelu pro změny klimatu*, která sumarizuje výsledky klima- tologické vědy za posledních šest let.

2. Klima

2.1. Klima a jeho stabilita dlouhodobě ovlivňují náš život a ekonomiku. Extrémní klimatické udá- losti, například povodně, mají velké hospodářské dů- sledky.

2.2. Klima (podnebí) není počasí. Počasí je okamžitý stav atmosféry nad daným místem. Mění se z hodiny na hodinu, ze dne na den, sezonu od se- zony, rok od roku. Klima je dlouhodobý charakteristický režim počasí podmíněný bilancí energie, atmosféric- kou a oceánskou cirkulací, vlastnostmi zemského po- vrchu, činností člověka. Na vytváření zemského kli- matu se tedy nepodílí pouze atmosféra, ale i procesy v oceánech, na pevninách, v ledovcích a v biosféře. Zjednodušeně lze říci, že klima je „průměrné počasí“ za několik desetiletí.

3. Základní fakta

3.1. Klimatický systém se skládá z atmosféry, oceánů, ledovců, litosféry a biosféry. Je velmi slo- žitý, nelineární a chaotický. Probíhá v něm obrovské množství fyzikálních i chemických procesů, které jsou propojeny kladnými i zápornými zpětnými vazbami. V důsledku kladných zpětných vazeb vzrůstá nestá-

bilita klimatického systému, záporné zpětné vazby stabilitu naopak zvyšují. I nepatrný zásah do sys- tému může proto vyvolat řetězovou reakci a přerůst do daleko větších rozměrů.

3.2. Klima se přirozeně měnilo, mění a měnit bude. Základní důvody těchto změn jsou většinou známy. Ovlivňují je astronomické i další přírodní fak- tory, například změny dráhy, po které Země obíhá kolem Slunce, nebo výkyvy sluneční aktivity. Proto se střídají doby ledové a meziledové, proto během nich dochází k menším změnám.

3.3. Mezi faktory, které klima ovlivňují, patří také tzv. skleníkové plyny (viz 3.4) v atmosféře. Mají schopnost zadržovat teplo a vyzařovat je zpět k zem- skému povrchu. Obecně platí, že vyšší koncentrace skleníkových plynů zvyšuje průměrnou globální tep- lotu. Vyplývá to z jejich fyzikálních vlastností, které jsou dobře známy a prozkoumány od poloviny deva- tenáctého století.

Skleníkových plynů je celá řada. Mezi nejdůležitější patří vodní pára, oxid uhličitý (CO_2), metan (CH_4), oxid dusný (N_2O). Tyto plyny se vyskytují v atmosféře přirozeně, ale jejich koncentrace může vzrůstat i ná- sledkem lidské činnosti. Kromě toho se do ovzduší dostávají i plyny uměle syntetizované – připravené člověkem. Patří sem např. tzv. freony (chlorované a fluorované uhlovodíky a některé další, například SF_6).

4. Koncentrace skleníkových plynů

4.1. K produkci skleníkových plynů přirozeně do- chází při různých biologických a geologických pro- cesech (například dýchání rostlin a živočichů, vul- kanická činnost, odpařování vody). Takové jevy jsou součástí přírodního koloběhu uhlíku, vody aj. Oxid uhličitý nebo vodní pára jsou do vzduchu vypouštěny a opět z něj odstraňovány.

4.2. Koncentrace některých skleníkových plynů v atmosféře se vlivem lidské činnosti zvyšuje a způ- sobuje zvyšování globální teploty. Některé další lid- ské vlivy mají ale opačný účinek. Patří sem přede- vším průmyslové emise aerosolů.

4.3. Nejdůležitějším z přibývajících skleníkových plynů je oxid uhličitý. Hlavním zdrojem je spalování fosilních paliv, například výroba elektrické a tepelné energie nebo doprava. Dále k přibývání skleníkových

plynů ve vzduchu přispívá výroba vápna, některé průmyslové technologie, spalování nebo skládkování odpadů, trávicí procesy hospodářského skotu, pěstování rýže, vypalování lesů aj.

4.4. Koncentrace CO_2 , CH_4 a N_2O v předindustriální době vykazovala jen malé změny. Asi od roku 1750 výrazně roste v důsledku činnosti člověka a dnes výrazně převyšuje předindustriální hodnoty.

4.5. Problém související s růstem globální teploty vzniká tedy až při narušení přirozených koloběhů člověkem. Lidská činnost ročně přidává do atmosféry asi 5,4 miliardy tun uhlíku, který byl doposud uložen v geologických vrstvách (fosilní paliva, vápenec) a nebyl tedy součástí přírodního koloběhu, a 1,7 miliardy tun vlivem změny využití půdy (například úbytek lesů v důsledku vypalování). Antropogenní příspěvek CO_2 celkově rychle stoupá, pro rok 2006 je vypočten už na 8 miliard tun. Část z toho je pohlcena do půdy a oceánů. Čistý přírůstek atmosférického uhlíku činí přibližně 3,3 miliardy tun ročně.

4.6. Koncentrace CO_2 a CH_4 v atmosféře výrazně převyšují přirozené hladiny za posledních cca 650 000 let.

4.7. Mezi faktory, které klima ovlivňují, patří také koncentrace skleníkových plynů (viz 3.4) v atmosféře. Obecně platí, že vyšší koncentrace skleníkových plynů zvyšuje průměrnou globální teplotu. Vyplývá to z jejich fyzikálních vlastností, které jsou dobře známy a prozkoumány od poloviny devatenáctého století.

5. Modely změn klimatu

5.1. Změny klimatu, ke kterým dojde vlivem určitého zvýšení koncentrace skleníkových plynů (na pozadí přirozené variability), lze do určité míry předpovídat.

5.2. K predikcím slouží tzv. globální klimatické modely (GCM). V mnoha ohledech jsou analogií numerických modelů používaných v předpovědi počasí. Počítačový GCM je vlastně matematickým popisem dějů, které v klimatickém systému probíhají. Zahrnuje nejrozličnější jevy ovlivňující klima, chemické a fyzikální procesy, které probíhají v atmosféře, oceánech a kryosféře (ledovcích).

5.3. Modely se řeší na síti uzlových bodů, u současných modelů jejich vzdálenost představuje asi 200–300 kilometrů horizontálně, zatímco vertikálně dělí atmosféru obvykle do 30 rovin. Model tak rozlišuje pevniny a oceány i charakter zemského povrchu. Menší detaily jsou pod jeho rozlišovací schopností. Proto jsou modely schopny zachytit základní rysy klimatu na velkých územích. V současné době vznikají také regionální klimatické modely.

5.4. Modely se přirozeně verifikují. Ověřování využívá běhu modelů s historickými daty a srovnání závěrů se skutečnými výsledky měření.

5.5. Nejistota projekcí budoucích změn klimatu vyplývá především z neznalosti budoucího vývoje emisí skleníkových plynů (a aerosolů, které klima naopak ochlazuje). Proto modelové projekce pracují s vybranými scénáři emisí se širokým rozpětím: nízké nebo vysoké emise. U každého modelu se výpočty provedou s více scénáři. K odhadu neurčitosti spojených s přirozenou variabilitou klimatického systému se používá řada opakovaných simulací vycházejících z různých počátečních podmínek.

5.6. Nejistoty v odezvě klimatického systému na předpokládanou poruchu (například dané množství emisí) se dále posuzují pomocí rozptylu modelových projekcí. Pro jeden vybraný scénář se projekce spočte více klimatickými modely.

5.7. Výsledkem modelu je projekce budoucího klimatu: odezva klimatického systému na určitý objem emisí počítaná klimatickým modelem. Z ní lze odvodit scénář změny klimatu, například průměrný rozdíl mezi historickými výsledky modelu pro období 1961–1990 a budoucím modelovým klimatem v období 2061–2090.

5.8. Scénáře nejsou předpovědi klimatu. Klima nelze s jistotou předvídat, protože závisí na faktorech, které nemůžeme předem znát, především na velikosti emisí (a také na přirozené variabilitě). Scénáře proto popisují očekávatelné stavy klimatu v budoucnosti, které za daných okolností (například při dané velikosti emisí) pravděpodobně nastanou.

6. Projekce změn klimatu

6.1. Důležitou hodnotou je velikost tzv. klimatické senzitivity, tj. změna teploty, ke které dojde při zvýšení koncentrace oxidu uhličitého z hodnoty 280 ppm (stav v předindustriálním období) na hodnotu 560 ppm (dvojnásobek). Při současných trendech emisí na takovou hodnotu stoupne během druhé poloviny 21. století.

6.2. Podle IPCC modely ukazují, že za takových okolností by s větší než dvoutřetinovou pravděpodobností došlo ke zvýšení teploty v intervalu 2–4,5 °C (nejpravděpodobnější výsledek je asi 3 °C). S devadesátiprocentní pravděpodobností je výsledek vyšší než 1,5 °C.

6.3. Modelové projekce ukazují, že klimatické změny mohou být v budoucnu velmi výrazné. Jejich charakter a síla přitom budou záležet na budoucím vývoji emisí a koncentrací skleníkových plynů a aerosolů v atmosféře.

6.4. Pro scénář s vysokými emisemi (scénář A1F1) se podle projekcí zvýšení teploty do konce 21. století (oproti stavu z let 1980–1999) bude s větší než dvoutřetinovou pravděpodobností nacházet v intervalu 2,4–6,4 °C. Nejpravděpodobnější výsledek činí 4 °C.

6.5. Naproti tomu scénář s aktivním, energickým postupem snižování emisí (scénář B1) by limitoval růst teplot tak, že zvýšení se s větší než dvoutřetinovou pravděpodobností bude nacházet v intervalu 1,1–2,9 °C (nejpravděpodobněji 1,8 °C). Rozdíl mezi scénáři (nebo modely) nastává v dlouhodobějších projekcích, tedy významný vliv velikosti emisí se projeví až za několik desetiletí.

6.6. Největší oteplení podle modelů nastane nad pevninou a v nejvyšších zeměpisných šířkách severní polokoule (tj. vysoko na severu). Nejmenší oteplení by nastalo v okolí Antarktidy a v části severního Atlantiku.

6.7. Zvýšení o několik stupňů Celsia je poměrně významné. Výrazně převyšuje výkyvy teplot, ke kterým docházelo minimálně v posledním tisíciletí.

7. Dopady projektovaných změn klimatu

7.1. Zvýšení teplot se projeví i dalšími změnami. Velmi pravděpodobné je zvýšení srážek ve vysokých zeměpisných šířkách. Pravděpodobný je pokles srážek v subtropických oblastech nad pevninou.

7.2. Je velmi pravděpodobné, že se zvýší frekvence extrémně vysokých teplot a vln horka. Extrémní srážkové jevy budou čtenější a silnější.

7.3. Pravděpodobně budou intenzivnější (silnější) tropické cyklony (tedy hurikány a tajfuny).

7.4. Pro scénář s vysokými emisemi projekce očekávají zvýšení mořské hladiny během 21. století o několik desítek centimetrů. V rozporu s populárními představami bude hlavní příčinou tohoto jevu tepelná roztažnost vody, tání polárních ledovců nicméně k tomuto vývoji podstatně přispěje.

7.5. Přetrvávající teploty vyšší než v předindustriálním období mohou v dalších staletích vést k významnému odtávání Grónského ledovce. To by mělo za následek růst hladiny až o sedm metrů.

7.6. Zvyšující se hladinou moří budou kvůli hustému osídlení na pobřežích ohroženy stovky milionů lidí. Další jevy, jako jsou tropické bouře, ještě zvyšují riziko.

7.7. Suchem ohrožené oblasti se zvětší. Množství vody se zmenší především ve středních zeměpisných šířkách a suchých tropech. Naopak přibude ve vyšších šířkách a některých tropických oblastech. Množství vody v horských ledovcích se zmenší, což bude mít za následek redukcí říčních toků v oblastech, které zásobuje odtok z horských ledovců, v letním a podzimním období.

7.8. Zemědělský výnos ve vyšších zeměpisných šířkách se při zvýšení průměrné globální teploty o 1–3 °C zvětší, po překročení třístupňové hranice začne klesat i tam. V suchých tropech začnou výnosy klesat

už při menším zvýšení teploty. Zemědělskou produkci sníží také čtenější záplavy a suchá období.

7.9. Projektované změny ovlivní zdravotní stav milionů lidí, zejména s malou adaptační schopností. Lze očekávat rozšíření infekčních nemocí vázaných na tropické oblasti. Díky častějším extrémním jevům (horké vlny, záplavy, sucha) dojde ke zvýšení nemocnosti z vody. Jen někde dojde k menší úmrtnosti s ohledem na menší riziko podchlazení.

7.10. Při zvýšení průměrné globální teploty o 1,5–2,5 °C ohrožuje nevratné vymření zhruba 20–30 % druhů rostlin a živočichů.

7.11. Podle některých projekcí by mohlo na konci 21. století docházet koncem léta prakticky ke kompletnímu odtávání arktického mořského ledu.

8. Historický vývoj klimatu a paleoklimatický pohled

8.1. Projekce klimatických změn jsou založeny na fyzikálních vlastnostech skleníkových plynů. Nevycházejí tedy z pozorování dosavadního vývoje klimatu. Ovšem dosavadní trend je podporuje.

8.2. Zvyšování střední hodnoty klimatického systému je nepochybné. Je to zřejmé z pozorovaného růstu globálních průměrných teplot a teploty povrchu oceánu, z výrazného odtávání sněhové a ledové pokrývky a z rostoucí úrovně hladiny oceánu.

8.3. Globální průměrná teplota vzduchu se zvyšuje. Nejteplejších 12 let od začátku měření jsou roky: 1990, 1995, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006.

8.4. Byly pozorovány změny výskytu extrémních teplot a jsou častější teplé vlny.

8.5. Průměrná plocha arktického mořského ledu v letním období klesá o 7 % za desetiletí, roční průměrná plocha asi o 3 % za desetiletí.

8.6. Významný je růst srážek ve východní části Severní a Jižní Ameriky, v severní Evropě a severní a střední Asii. Vysychají oblasti Sahelu, pásma kolem Středozemního moře, rozsáhlé části jižní Afriky a některé oblasti jižní Asie. Pokles srážek v tropech a subtropích je zesilován zvýšením teploty. Období sucha mají větší intenzitu a jsou delší, což platí hlavně o tropech a subtropích. Zvýšila se četnost výskytu intenzivních srážek nad většinou pevninských oblastí.

8.7. Od roku cca 1970 jsou doklady o větší aktivitě tropických cyklonů (hurikánů) v severním Atlantiku. Zřetelný nárůst je zaznamenán po roce 1994. Trend koreluje s růstem teploty povrchu oceánů.

8.8. U některých charakteristik klimatu, jako jsou tornáda, prachové bouře, kroupy, bleskové výboje

a antarktická ledová pokrývka, nebyly pozorovány změny.

8.9. Paleoklimatologické informace potvrzují, že oteplení v posledních 50 letech je neobvyklé v rámci nejméně posledních 1300 let. Polární oblasti byly dlouhodobě zřetelně teplejší než dnes naposledy před 125 000 lety. Redukce objemu polárního ledu způsobila zvýšení hladiny oceánů asi o 4 až 6 metrů oproti dnešnímu stavu.

8.10. Pozorované oteplení je krajně nepravděpodobné bez změny vnějších podmínek klimatu (tzn. do klimatu muselo zasáhnout něco vně systému). Je velmi nepravděpodobné, že jde jen o důsledek přirozených procesů. Pozorované změny jsou ve významném statistickém souladu s očekávanou reakcí na změny vnějších podmínek, ke kterým doposud došlo, včetně vyšší koncentrace skleníkových plynů. Naproti tomu poznatky nepotvrzují shodu s vývojem hodnot u faktorů, které by se nabízely jako alternativní příčiny (výkyvy slunečního záření, sopečná aktivita).

8.11. Podle IPCC většina pozorovaného zvýšení globálních průměrných teplot od poloviny 20. století je velmi pravděpodobně (s pravděpodobností vyšší než 90 %) důsledkem nárůstu koncentrací skleníkových plynů. Jinými slovy, emise jsou velmi pravděpodobně hlavní příčinou dosavadního oteplování. Lidské vlivy jsou rozpoznatelné i u dalších aspektů klimatu, včetně ohřevu oceánů, průměrných teplot nad kontinenty, teplotních extrémů a pole větru.

8.12. Pozorované trendy oteplování spadají do intervalu dřívějších projekcí IPCC.

9. Reakce na problém

9.1. Změnám klimatu způsobeným zvyšováním koncentrací skleníkových plynů lze nepochybně do velké míry předejít snížením emisí. Lze toho dosáhnout změnou zdrojů energie, snížením energetické náročnosti (vyšší efektivností) a pomocí dalších opatření v průmyslu, dopravě, zemědělství a jiných odvětvích. IPCC (Pracovní skupina 3) ve své zprávě podrobně dokumentuje možná opatření a velikost snížení emisí, kterých lze jimi dosáhnout do roku 2030.

9.2. V kumulativních emisích CO₂ z energetiky za roky 1950–2000 je ČR na jednadvacátém místě na světě. Relativní emise (na jednoho obyvatele nebo na jednotku HDP) jsou zde poměrně vysoké. V emisích CO₂ na jednoho obyvatele zaujímá ČR patnácté místo na světě.

9.3. Emise skleníkových plynů v České republice významně (asi o čtvrtinu) klesly v první polovině 90. let. Od té doby jsou prakticky stabilní.

9.4. Ani energické snižování emisí nezabrání změnám klimatu úplně. Vždy bude existovat přirozená variabilita klimatického systému, se kterou lid-

stvo musí počítat. Některým změnám klimatu se už nelze vyhnout, protože k významnému zvýšení koncentrace skleníkových plynů už došlo (viz 6.5).

9.5. Velmi důležitou součástí reakce musejí být aktivní adaptační opatření. Pomohou vyrovnat se s těmi změnami klimatu, kterým nelze předejít. Někdy také mohou být levnější než snižování emisí. Patří mezi ně například změny v zaměření zemědělské produkce na plodiny lépe odolávající suchu a teple, přizpůsobení se častějším povodním, zejména omezení výstavby a zemědělské produkce v záplavových zónách či vytváření mokřadů a přirozeného prostoru pro rozlivy v říčních nivách a na pobřežích. Významné jsou rovněž investice do výstražných a záchranných systémů.

9.6. Na mnohé důsledky změn klimatu ovšem nebude možné se plně adaptovat. Obecně platí, že možnosti adaptace jsou větší v zemích s relativně menšími dopady změn klimatu, s menší rolí zemědělství v ekonomice a zemích bohatších. Česká republika odpovídá všem třem kritériím. Naproti tomu možnosti adaptace jsou velmi omezené v zemích chudých, zemědělských a více zasažených klimatickými změnami (například Sahel a Afrika obecně nebo Indie). Tyto země budou při nepříznivém vývoji situace potřebovat pomoc rozvinutých zemí, které se na dosavadních trendech růstu koncentrace skleníkových plynů podílely zatím největší měrou.

9.7. Klimatologická věda může dodat odborné podklady pro rozhodování. Není ovšem oprávněna rozhodnout, co udělat a co je přijatelné. Tato odpovědnost leží na společnosti, její politické reprezentaci a státním aparátu. Nejsme také kompetentní posuzovat, jaké technologie jsou vhodné nebo jaká opatření se vyplatí. V této věci spoléháme na expertní posouzení specialistů v technických a ekonomických oborech.

Dokument byl vytvořen na základě prezentací v rámci semináře Komise „Globální změna klimatu: vědecké poznatky“, který se konal 16. 4. 2007, zprávy IPCC a s využitím materiálu Fakta o globální změně klimatu na internetových stránkách ČHMÚ.

BIODIVERZITA: INVAZNÍ NEPŮVODNÍ DRUHY VERSUS EVROPA

Již dnes jsme v celosvětovém měřítku svědky dvou současně probíhajících procesů. Rychlost, s jakou dochází především v důsledku působení člověka na přírodu k vyhubení nebo vyhynutí původních druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, se podle současných názorů nebezpečně zvyšuje. Naproti tomu s postupující globalizací roste počet organismů, které lidé neúmyslně zavlekli nebo z nejrůznějších důvodů záměrně vysadili mimo jejich původní areál rozšíření. Oba jevy přispívají k zvyšující se homogenizaci bioty (živé složky ekosystému).

Nepůvodní druhy nás živí

Naprostá většina nepůvodních druhů flóry a fauny, které se ocitly mimo původní areál rozšíření, se stává součástí společenstev a ekosystémů na nově osídleném území, aniž by působila problémy. Odhadujeme, že jen 5 – 20%, v průměru 10%, nepůvodních druhů z různých taxonů nebo ekologických či funkčních skupin ohrožuje původní druhy, biotopy nebo celé ekosystémy. Některé nepůvodní druhy mají na biologickou rozmanitost či fungování ekosystémů naopak kladný vliv tím, že podporují přirozené procesy v ekosystémech. Většina původních druhů motýlů (*Lepidoptera*), běžně pozorovaných v zahradách kalifornských měst, se v současnosti rozmnožuje převážně nebo výlučně na nepůvodních rostlinách, zejména plevelch. Více než 40% tamější motýlí fauny, ať už housenek nebo dospělců, totiž nenajde v urbánním a suburbánním prostředí žádné původní živné rostliny. Četné organismy, vysazené mimo svůj původní areál rozšíření, jako jsou obiloviny, dřeviny pěstované v monokulturách nebo hospodářská zvířata, v současnosti pokrývají z 98% celosvětovou spotřebu potravin.

Navíc značná část druhů, které se působením člověka dostanou mimo svůj areál rozšíření, nevytvoří v novém prostředí životaschopné populace, protože jim nový biotop neposkytuje nezbytné zdroje nebo jinak nevyhovuje jejich nárokům na prostředí. V průměru se na nové lokalitě uchytí opět pouze desetina invazních nepůvodních druhů, někdy poněkud expresivně označovaných jako „vetřelecké“. Právě takové nás zajímají nejen z pohledu péče o biologickou rozmanitost, ale i z hlediska lidského zdraví a možné hospodářské újmy.

Nejen kočka strážce majáku...

Takové invazní nepůvodní druhy konkurují původním organismům o prostor, potravu a další zdroje. Některé cizí druhy se mohou v novém prostředí úspěšně křížit s původními, většinou evolučně příbuznými druhy. V případě, že se jedná o málopočetné, tedy přirozeně vzácné nebo v důsledku lidské činnosti vyhubené či vyhynuté ohrožené druhy, a kříženci jsou navíc nadále plodní, mohou invazní vetřelci další existenci původních druhů existenčně ohrožit. Zřejmě nejznámějším případem dopadu invazních nepůvodních druhů na přírodu v kolonizovaném prostředí zůstává zavlečení nebo záměrné vysazení predátorů, zejména šelem, na izolované ostrovy. Původní fauna totiž obvykle nebývá účinným dravcem přizpůsobena. Jen toulavé a zdivočelé kočky domácí

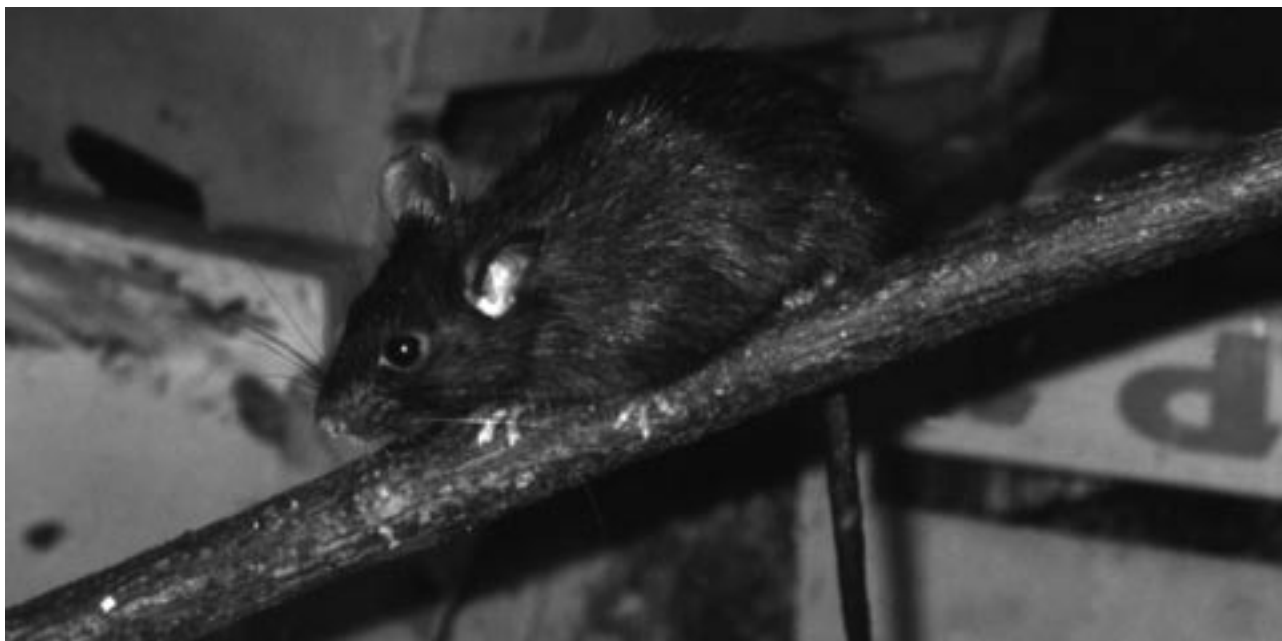
(*Felis catus f. lybica*) vyhubily až dosud přinejmenším 33 ptačích poddruhů a druhů. Kočka, chovaná v r. 1894 strážcem majáku na Stephensově ostrově u pobřeží Nového Zélandu o rozloze 2,6 km², zcela zlikvidovala hned několik tamějších endemických druhů opeřenců. Pěvce pokřovníka ostrovního (*Traversia lyalli*), vázaného na skalní biotopy, vědci popsali jen podle jedinců ulovených právě touto kočkou.

Invazní nepůvodní druhy neovlivňují pouze několik málo autochtonních druhů, ale v důsledku složitého přediva vztahů mezi organismy navzájem a organismy a jimi osídleným prostředím řadu dalších (dominový efekt). Nemalý počet invazních nepůvodních druhů patří mezi patogenní organismy nebo jsou přinejmenším jejich přenašeči (vektory). Některé z nich dokáží v ekosystémech, kam byli zavlečeni nebo vysazeni člověkem, modifikovat neživé (abiotické) prostředí tím, že mění tok, dostupnost a kvalitu živin, potravy a dalších zdrojů, jako je prostor, voda, teplo a světlo, do té míry, že v něm nemohou zranitelné původní druhy nadále existovat.

Invazní nepůvodní druhy zůstávají hrozbou pro původní biodiverzitu zejména v geograficky izolovaných územích, jako jsou kupř. ostrovy, poloostrovy nebo horské hřebeny. S pokračujícím velkoplošným rozpadem původních biotopů na stále menší a více izolované plošky vznikají v člověkem ovlivněné krajině obdobné biotopové ostrovy. Předpokládáme, že probíhající a uvažovaná změna podnebí další šíření některých invazních nepůvodních druhů podpoří.

Experti Bernské úmluvy o invazních druzích

Na našem kontinentě se problematice působení invazních nepůvodních druhů na biotu a abiotické prostředí věnuje téměř dvě desetiletí Rada Evropy, konkrétně v jejím rámci sjednaná Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bernská úmluva). V pořadí již 7. zasedání skupiny expertů Bernské úmluvy pro invazní nepůvodní druhy se uskutečnilo 22. – 24. května 2007 v Reykjavíku. Severský ostrov nebyl vybrán náhodou. Protože na začátku 20. století ohrožovala Island půdní eroze, naprostou část země tvořilo bezlesí a převládalo v ní primitivní zemědělství a lesnictví, bylo rozhodnuto vyřešit uvedené problémy vysazením nepůvodních rostlinných a živočišných druhů a poddruhů. V současnosti zde proto najdeme 480 původních a 10 000 – 12 000 nepůvodních druhů cévnatých rostlin. Platné islandské zákony dnes nedovolují vysazo-

Původně stromová krysa (*Rattus rattus*) se z Asie začala šířit již před 3 000 lety. Při pronikání na ostatní kontinenty a četné ostrovy využila lodní dopravu.

vat a pěstovat nepůvodní rostliny ve všech chráněných územích a na plochách, ležících nad 500 m n. m. V roce 1932 do volné přírody poprvé unikli z farem na kožešinová zvířata i v ČR dobře známí norci američtí (*Mustela vison*). Nežádoucí lasicovitou šelmu dnes na ostrově loví pomocí psů nebo nehumánně do želez: přesto její početnost stoupá. Ukazuje se, že jediným činitelem, limitujícím početnost norka amerického na Islandu, zůstávají zimní teploty.

Právě v rámci Bernské úmluvy byla připravena a v roce 2003 Stálým výborem schválena Evropská strategie pro invazní nepůvodní druhy (*European Strategy on Invasive Alien Species*). Na jejím základě a podrobných dokumentech, připravených Úmluvou o biologické rozmanitosti (*Convention on Biological Diversity, CBD*) a Světovým programem pro invazní druhy (*Global Invasive Species Programme, GISP*), vypracovaly některé evropské země vlastní celostátní strategie, koncepce nebo programy, zaměřené na prevenci, regulaci a odstraňování invazních nepůvodních druhů z ekosystémů. Další státy včetně ČR aktuální problematiku nakládání s invazními „vetřeleckými“ druhy zařadily jako samostatné téma do národních strategií biologické rozmanitosti, stanovujících priority při naplňování CBD, nebo celostátních koncepcí či programů ochrany přírody.

Cena za křídlatky, medúzy a spol.

O tom, že vliv některých invazních nepůvodních druhů nelze brát na lehkou váhu, vypovídá nejlépe skutečnost, že náklady na odstranění křídlatky japonské (*Reynoutria japonica*) ve Velké Británii se odhadují na 1,5 miliardy GBP (64 miliard Kč). Proto jsou v současnosti ověřovány organismy, které by přirozenou cestou účinně regulovaly šíření a početnost zmiňované cévnaté rostliny. Újma, kterou každoročně působí medúza *Mnemiopsis leidyi* na černomořské populaci obchodně významné ryby sardele obecné (*Engrulis encrasicolus*), dosahuje 17 milionů USD (364 milionů Kč). Protože nad-

měrný lov zdecimoval v tomto uzavřeném moři ryby živící se planktonem, rozmnožila se tu medúza: do Černého moře se s největší pravděpodobností dostala s balastovou vodou, zajišťující dostatečný ponor lodí, plující prázdné nebo jen s lehkým nákladem. Medúza již mezitím pronikla do největšího jezera světa – slanného Kaspického moře. V roce 2006 přijal parlament Nizozemského království zákon o fauně a flóře doplňující zákon o ochraně přírody. Předpokládá účinnější koordinaci strategií, koncepcí a programů příslušných resortů a sektorů při nakládání s invazními nepůvodními druhy. Naopak autonomní vládě Kanárských ostrovů se nepodařilo prosadit zákaz chovu určitých domácích mazlíčků, kteří se mohou stát invazními. Ve Středozezemním moři zaznamenávají každý týden výskyt nejméně jednoho invazního nepůvodního druhu: více než polovina z nich tam proniká z Indického oceánu Suezským průplavem.

Druhy na černém seznamu

Německý Spolkový úřad ochrany přírody (BfN) připravuje ve spolupráci s rakouskými kolegy pro obě země černý seznam invazních nepůvodních druhů. Využívá při tom také scénáře vlivu předkládané změny podnebí na jejich budoucí rozšíření. Jako modelové skupiny byly zvoleny cévnaté rostliny a ryby. V průběhu rozsáhlého víceletého projektu *Sjednocování evropských indikátorů biologické rozmanitosti, hodnotících naplňování politických závazků k r. 2001*, koordinovaného Evropskou agenturou životního prostředí (*European Environment Agency, EEA* – viz Zpravodaj MŽP č. 11/2005), připravili odborníci soupis nejhorších invazních nepůvodních druhů, vyskytujících se na našem kontinentě. Zahrnuje celkem 166 druhů ze všech hlavních taxonomických druhů a nejvíce se jich do Evropy dostalo ze Severní a Střední Ameriky: 19 z nich osídluje i území ČR.

Přestože ve Španělsku se seznam invazních nepůvodních druhů stal jako královský výnos právní normou, pronikl na Pyrenejský poloostrov v roce 2001 jiný známý

vetřelec – mlž slávička mnohotvará (*Dreissena polymorpha*). Protože její larvy šíří sumci, vysazení do vodních toků a nádrží sportovními rybáři, jen vodním elektrárnám na řece Ebro působí uvedený měkkýš vytvářením kolonií ve výpustích a zarůstáním přírodních potrubí ročně újmu ve výši 2 miliony euro (56 milionů Kč). Na druhou stranu slávička dokáže za určité populační hustoty zvyšovat průhlednost vody filtrováním potravy. Proto ji nedávno vysadili sportovní potápěči také do největší vodní nádrže v Belgii.

Evropská strategie pro invazní nepůvodní druhy

Je s podivem, že Evropské společenství (ES), které přijímá právní normy, závazné pro členské státy a týkající se mj. mnoha aspektů životního prostředí, a které představuje z větší části volný trh bez hraničních kontrol, zatím žádnou legislativu, společnou politiku nebo strategii pro invazní nepůvodní druhy nemá. Existující právní normy ES se zaměřují na:

- organismy vyvolávající onemocnění živočichů, a to jak volně žijících, tak domácích a hospodářských
- organismy poškozující rostliny a způsobující jejich onemocnění
- geneticky modifikované organismy (GMO)
- vodní organismy, pěstované nebo chované v kulturách
- volně žijící živočichy, na něž se vztahuje omezení obchodování z důvodu jejich ohrožení vyhubením nebo vyhytnutím.

Potíž je i v tom, že jednotlivé členské státy Evropské unie (EU) chápou pojem invazní nepůvodní druh rozdílně. Výsledkem je, že postup při nakládání s invazními nepůvodními druhy nedostatečně koordinují, a co víc, chybí mechanismus včas varující před možným zavlečením, vysazením nebo rozšířením nepůvodních vetřelců. Proto Rada ministrů životního prostředí v prosinci 2006 rozhodla, že Evropská komise (EK) a členské státy vypracují strategii EU pro invazní nepůvodní druhy a navrhnu mechanismus včasného varování. Při tom budou brát v úvahu jak dokumenty Úmluvy o biologické rozmanitosti o invazních nepůvodních druzích, tak výše uvedenou Evropskou strategii pro invazní nepůvodní druhy. Konceptní dokument se zaměří především na rozšiřování invazních nepůvodních druhů obchodem. Navíc sdělení EK č. 216/2006 o biodiverzitě předpokládá, že každý členský stát EU připraví a realizuje vlastní celostátní strategii pro invazní nepůvodní druhy, pokud se již tak nestalo.

V nejbližším období skupina expertů Bernské úmluvy pro invazní nepůvodní druhy připraví pravidla pro předcházení šíření, regulaci a odstraňování invazních nepůvodních druhů v zahradnictví, příručku, shrnující dosavadní kladné nebo záporné zkušenosti při nakládání s invazními nepůvodními druhy v celoevropském měřítku, a modelový zákon nebo paragraf zákona o ochraně přírody, shrnující tuto stále aktuálnější problematiku.

RNDr. Jan Plesník, CSc.,
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Praha

Dva druhy křídlatek (*Reynoutria* spp.), které se na území dnešní ČR dostaly v polovině 19. století jako dekorativní rostliny, se snadno šíří vodními toky a jsou schopné regenerovat i z úlomků oddenků a lodyh. Začátkem 80. let byl v ČR poprvé nalezen kříženec mezi nimi.

OVĚŘOVÁNÍ EMISÍ SKLENÍKOVÝCH PLYNŮ V ČR

Máme za sebou druhý rok ověřování emisí oxidu uhličitého (CO₂). Provozovatelé zařízení zařazených v alokačním plánu už byli pečlivěji připraveni na prověřování nezávislými autorizovanými subjekty.

Lépe připravení provozovatelé

Provozovatelé nebyli tak překvapeni jako předchozí rok, že ověřovatelé neprověřují jen konečné měsíční a roční součty emisí CO₂, ale že se dle určené metodiky zaměřili na celý systém monitorování produkce CO₂ dle schváleného monitorovacího plánu, včetně správného výběru úrovně přesnosti, určení aktivitních údajů o množství spotřebovaného paliva či materiálů obsahujících uhlík, na stanovení výhřevnosti paliv, na použití emisních, oxidačních či konverzních faktorů, na záznamy o kalibraci a přesnosti relevantních měřicích a monitorovacích zařízení, na přenos informací a údajů od zdroje až k osobě zodpovědné za vykazování emisí CO₂, na interní audit atd.

Projevuje se výhoda u provozovatelů, kteří mají zaveden systém managementu jakosti (QMS) či environmentální systém řízení (EMS), a kteří uplatňují zkušenosti ze systémového pohledu na monitorování emisí – mají zpracovanou metodiku řízení záznamů, provádění interních auditů, stanovení opatření k nápravě i metodiku řízení měřicích zařízení (metrologický řád). To vede ve většině případů k lepší orientaci při ověřování a zefektivnění prověřování na místě u provozovatele.

Ověřování v několika fázích

U provozovatelů zařízení produkujících CO₂ se osvědčilo uplatnění kontrolních mechanismů při zpracování údajů o spotřebách paliv a materiálů a vyžadování principu čtyř očí nebo křížových kontrol. U společností, které měly do systému výpočtu emisí zapojen jen omezený počet pracovníků, se občas vyskytly chybné kalkulace způsobené absencí kontroly výpočtů.

Domnívám se ale, že největší rezerva, a to na straně provozovatelů zařízení i na straně ověřovatelů, je v uplatnění možnosti rozdělení ověřovacích prací do více fází.

Metodické pokyny pro ověřování (např. MPA 40-02-06) doporučují ověřovací proces rozdělit a využít tak období celého roku. Během roku je tak možno provádět strategickou i předběžnou rizikovou analýzu i dílčí ověření výpočtů a dat (např. po uzavření čtvrtletí). Tento postup je výhodný pro obě dvě strany. Provozovatelům zařízení dává možnost v případě zjištění odchylek od monitorovacího plánu uplatnit včas příslušná nápravná opatření, případně řešit s orgány MŽP změnu monitorovacího plánu a také dává větší časovou kapacitu odpovědným pracovníkům (ekologům, energetikům), kteří v době, kdy celé ověřování standardně probíhá (leden – březen), jsou zaneprázdněni dalšími povinnostmi v rámci zákonných hlášení. Ověřovací orgány mohou zase, při rozložení ověřovací čin-

nosti v co největší míře během roku, lépe zvládat zátěž a minimalizovat chyby při ověřování. Je samozřejmé, že konečné ověření emisního výkazu je nutno provést v době, kdy jsou zpracována kompletní data za předchozí rok. Nicméně je účelné se již zaměřit jen na ověření finálních dat a činnosti spojené s orientací v zařízení a s určením parametrů s vysokým rizikem potenciálního pochybení už provádět dříve.

Nový pohled – carbon management

První obchodování období (2005 – 2007) s povolenkami na emise skleníkových plynů letos končí. I přes problémy (např. razantní pokles cen povolenek) je reálný předpoklad, že se systém monitorování a reportování produkce skleníkových plynů (GHG) udrží a později ještě možná rozšíří (úvahy o rozšíření o subjekty z chemického průmyslu a dopravy a možnost propojení do globálního celosvětového systému). Evropská unie chce nadále mít vedoucí pozici ve světě ve snaze omezit klimatické změny a s tím spojené negativní vlivy na životní prostředí. Evropská komise pro 2. obchodovací období (2008 – 2012) množství přidělených povolenek pro ČR snížila.

Některým společnostem zařazeným do systému obchodování s povolenkami vyvstane problém zajištění povolenek pro svoji výrobní činnost. Zavádí se nový pohled na nakládání s povolenkami – tzv. *carbon management*, který by měl vést k zajištění dostatku povolenek k pokrytí vlastních emisí.

Provozovatelé zařízení by se měli rychle zorientovat a stanovit strategii provozování zařízení emitujícího skleníkové plyny.

*Ing. Petr Matušinský,
vedoucí OO GHG, TUV Nord Czech, s.r.o.*

CHKO MORAVSKÝ KRAS ANEB JAK JSME BYLI JESKYŇAŘIT

„Od narození až do smrti se v labyrintech lidské mysli křižují klikaté cesty poznávání nepoznaného. Jednou, již velmi dávno, přistoupil člověk ke skále a uviděl chodbu ztrácející se ve tmě. Mocný proud touhy zaburácel řečištěm jeho duše a člověk tažený nesmírnou silou vykročil chodbou. V tu chvíli se zrodil jeskyňář.“

Elena Hipmanová

Nejkrásnější kras

Začátkem června se sekce ekonomiky a politiky životního prostředí vypravila do chráněné krajinné oblasti Moravský kras. Toto největší (rozprostírá se na ploše 92 km²) a nejlépe vyvinuté krasové území v České republice bylo chráněnou krajinnou oblastí vyhlášeno již v roce 1956. Nejceněnější lokality jsou navíc chráněny v sedmnácti maloplošných zvláště chráněných územích, ve kterých se vyskytují četné unikáty živé i neživé přírody.

Naše cesta ovšem neměla být běžnou terénní exkurzí. Zajímaly nás hlavně jeskyně a to, co se děje pod zemí.

Na území Moravského krasu je evidováno přes 1100 jeskyní, včetně nejdelšího jeskynního systému Amatérské jeskyně, který je prozkoumán v délce kolem 35 km. Když v roce 1969 první jeskyňáři pronikli do systému Amatérské jeskyně, začala se psát jedna z nejvýznamnějších kapitol naší speleologie.

Amatérská jeskyně se stejně jako většina ostatních jeskyní řadí k těm veřejnosti nepřístupným. Veřejnosti zpřístupněné jsou v Moravském krasu pouze čtyři – Sloupsko-šošůvské jeskyně, Balcarka, Kateřinská jeskyně a nejnavštěvovanější Punkevní jeskyně. Punkevní jeskyně s plavbou po podzemní říčce Punkvě jsme samozřejmě nemohli vynechat, stejně tak jako pohled do světoznámé propasti Macocha nebo prohlídku systému Sloupsko-šošůvských jeskyní.

Nová Amatérská jeskyně

Největším dobrodružstvím však měla být návštěva Nové Amatérské jeskyně.

Už v době příprav naší cesty bylo jasné, že tato část programu bude tou nejnáročnější nejen pro účastníky, ale také pro organizátory. Zájemců, kteří nikdy nebyli v nepřístupné jeskyni a neměli ani představu ani vhodné vybavení, bylo skutečně hodně. Všichni ale měli odvahu a chuť, což bylo bez pochyby to hlavní. Když už to začalo vypadat, že technické problémy (dostatek funkčních světel a ochranných přileb na hlavu) jsme vyřešili, přišla zpráva od jeskyňářů z Morav-

ského krasu, že část jeskyně, kterou jsme původně měli v plánu projít, je pod vodou. Ani to nás neodradilo a smíření s myšlenkou, že se podíváme pouze tam, kam nás sama jeskyně pustí, jsme v pátek ráno vyrazili směr Moravský kras. Po povrchové terénní exkurzi s kolegy ze Správy CHKO Moravský kras a bloku odborných přednášek na nás v sobotu ráno čekali zkušenější jeskyňáři a rozsáhlý a složitý systém jeskynních chodeb, mohutných domů, komínů, propastí a v neposlední řadě nádherná krápníková výzdoba. Při pohledu z blízka na některá tato naprosto jedinečná díla přírody se člověku až tájí dech a vidět je na vlastní oči v něm zanechat hluboký zážitek. Zvlášť, když přitom musí překonat sám sebe, teče mu do gumáků, je mu zima a, aby se tam vůbec vešel, musí si lehnout na břicho do bahna. A to je přesně to, na co nikdy nezapomene.

Pět hodin v podzemí

Po pěti hodinách strávených v jeskyni pochodováním, plazením a pak krátkým obdivováním toho, co matka příroda vytvořila, jsme vylezli unavení, ale šťastní, že jsme zase venku a že jsme to všichni ve zdraví přežili, i když v některých momentech to vypadalo opravdu dramaticky.

Věřím, že se mnou kolegové budou souhlasit, když napíšu, že cesta byla opravdu zajímavá a splnila svůj účel. Umožnila nám nejenom dozvědět se spoustu zajímavostí o Chráněné krajinné oblasti Moravský kras, ale také podívat se někam, kam se většina lidí nikdy v životě nedostane.

Na závěr bych ráda poděkovala všem kolegům ze Správy CHKO Moravský kras a Správy jeskyní ČR, kteří se nám během naší cesty věnovali nad rámec svých povinností, ve svém volném čase. náš dík patří pak jmenovitě panu Miroslavu Blažkovi a Ing. Janu Flekovi, na které budeme ještě dlouho rádi vzpomínat. Hoši, děkuju!

Eva Obalilová,

*odbor politiky životního prostředí MŽP ČR
Foto Markéta Kratinová, Mgr. Daniel Hájek
a Ing. Viktor Mareš*

MEZINÁRODNÍ DEN DUNAJE

Pátek 29. června 2007 se již počtvrté stal velkým mezinárodním festivalem řek v povodí Dunaje. Ve všech třinácti podunajských zemích probíhaly nejrůznější aktivity pro děti i dospělé. Hlavním heslem letošního Dne Dunaje, které vyhlásila Mezinárodní komise pro ochranu Dunaje (MKOD), bylo: Kultura a lidé v povodí Dunaje.

V České republice byla na toto téma již tradičně na Den Země vyhlášena výtvarná soutěž pro žáky a studenty základních a středních škol či jiných školských zařízení s názvem Mladí tvůrci pro Dunaj. Organizátoři z MŽP, Ministerstva zemědělství, Povodí Moravy, Výzkumného ústavu vodohospodářského T.G.M., v.v.i. a Unie pro řeku Moravu vybírali vítěze z celkem 255 prací. Do soutěže se zapojilo 321 dětí, z toho 52 jednotlivců a 114 kolektivů (s 269 dětmi). Poprvé v historii porota hodnotila i práce autorů z mateřských škol.

První cenu v soutěži získaly Klára Bártová a Simona Schwarzbachová ze základní školy Velká Bíteš za dílo s názvem Svatební tetelení Moravy

s Dunajem (na snímku). Vítězná práce postoupila do mezinárodní soutěže.

Cenu Ministerstva životního prostředí ČR získala Monika Hrdličková ze Základní umělecké školy Slunná Brno za práci s názvem Bezstarostný.

Celkem byla uděleno patnáct cen. Všem oceněným v české části soutěže budou ceny slavnostně předány v rámci festivalu TSTTT, který proběhne koncem listopadu v Uherském Hradišti.

V rámci oslav v ČR se uskutečnil na řece Moravě naproti soutoku s řekou Bystřicí Den Dunaje a Den Moravy v Olomouci. Byla při něm prezentována studie revitalizace řeky Moravy v Olomouci, proběhla diskuse k protipovodňovým úpravám řeky a zpřístupnění zóny pro obyvatele města cyklostezkami a dalším sportovním a rekreačním využitím. Zájemci se mohli zúčastnit i exkurze na stavbu protipovodňové ochrany či plavby po Moravě v Olomouci.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVII, číslo 9/2007 • Vychází 12× ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549 • Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail hana.kolarova@tiscali.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel. 283 090 352, fax 233 553 422, e-mail sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2007 je 750,- Kč • Číslo 9/2007 předáno do tisku 15. 8. 2007